

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž

Kohalike elanike rahulolu turismiga: Pärnu maakond

Uuringu lõpparuanne

2025

Tartu Ülikooli Pärnu kolledž

Sisukord

Uuringu lühikokkuvõte.....	3
Uuringu kirjeldus ja eesmärk	4
Uuringu metoodika	5
Sihtrühma määratlemine ja valimi moodustamine	6
Andmete kogumine	7
Andmete analüüs ja tõlgendamine	8
Uuringu tulemused	9
Uuringu tulemused teemagruppide kaupa.....	9
1) Demograafilised andmed – vastajate profiil	9
2) Rahulolu turismiga.....	14
3) Turismiga seonduvad aktuaalsed teemad.....	25
Ettepanekud.....	32
Uuringu piirangud ja edasised uuringusoovitused	34
Lisad	36
Küsitlusankeet.....	36
Viidatud allikad	40

Uuringu lühikokkuvõte

Elanike rahulolu turismi ja selle arendamisega on kestliku sihtkoha juhtimise oluline osa, peegeldades turismi eeliste ja puuduste tegelikku tasakaalu. Roheliste Sihtkohtade auhinna programmi kriteeriumide kohaselt eeldatakse vastutustundlikelt sihtkohtadelt turismi arendamisel positiivse mõju tagamist nii elanike elukvaliteedile kui kogukondade heaolule terviklikult. Elanike rahulolu regulaarne hindamine võimaldab tuvastada tekkivaid probleeme ning anda sihtkohaorganisatsioonile vajalikke suuniseid elanikkonna toetuse hoidmiseks või suurendamiseks.

Varem (2020. ja 2023. aastal) on rahulolu turismi ja selle arendamisega uuritud Pärnu linna elanike seas, kuid Pärnu maakonna elanike hulgas sellist uuringut tehtud ei ole. Siinses uuringus lähtuti 2023. aastal Pärnu linna elanike seas tehtud uuringu raamistikust.

Lõpuni täidetud ankeete laekus 316 (neist mehi 17%, naised 83%). Võrreldes varasemaga oli 2020. a uuringus vastajate arv 361 (neist mehi 17% ja naised 83%) ning 2023. a 384 (neist mehi 22% ja naised 78%).

Uuringuga sooviti välja selgitada, kuidas turismisektor ja sellega seonduvad tegevused mõjutavad kohalike elanike rahulolu ning millised on uuringu ajahetkel nende jaoks kriitilised teemad seoses turismiga. Uuringus tugineti kestlikkuse prisma mudelile (Cottrell jt, 2013), mis võimaldab määrata elanike rahuolu kestlikkuse peamiste mõõdete – sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnaalasega, lisaks ka turismijuhtimisega.

Kestlike sihtkohtade juhtimisel on üks põhitegur kohalike elanike turismiga rahulolu tagamine ja nende kaasamine turismi planeerimisse. Pärnumaa on Roheliste Sihtkohtade programmis hõbetasemel alates 2022. aastast ning turismiga seonduv elanike rahulolu on ka programmi üks kriteerium. Uuringuga toetatakse Pärnumaa Roheliste Sihtkohtade programmis osalemist ning taseme nõuetele vastavust. Uuringu tulemused annavad sihtkohaorganisatsioonile teavet turismi arendamiseks ja turundamiseks kohalike elanike soove arvestades. Elanike rahulolu jälgimine on kooskõlas programmi nõudega näidata pidevat täiustamist andmepõhise juhtimise ja sidusrühmade kaasamise kaudu.

Pärnumaa elanike üldine hoiak turismi suhtes on selgelt positiivne. Valdav enamik toetab turismi edasist arendamist, suhtub külastajatesse sõbralikult ning peab oma kodukohta heaks paigaks, mida ka teistele soovitada.

Elanikud tunnetavad turismi olulist rolli piirkonna majanduse ja kultuurielu elavdamisel. Turismi nähakse ettevõtlust toetava tegevusvaldkonnana, mis pakub kohalikele lississetulekuvõimalusi, loob töökohti ning hoiab piirkonna teenuste- ja ettevõtlusmaastiku mitmekesisena. Samuti hinnatakse kõrgelt turismi positiivset mõju kultuuripärandi hoidmisele ja meelelahutuslike võimaluste olemasolule.

Samas ollakse tähelepanelikud ka turismiga kaasnevate muutuste suhtes, nagu näiteks maa- ja kinnisvarahindade ning kaupade ja teenuste kallinemine. Nende nähtuste teadvustamine loob hea eelduse jätkusuutlike ja kogukonnale kasulike lahenduste kujundamiseks.

Kuigi üldine suhtumine turismi on Pärnumaal positiivne, on mitmes piirkonnas märgata suuremat tundlikkust turismi keskkonnamõjude ning juhtimise ja kaasamisega seotud teemade suhtes. Elanikud tunnetavad, et turism võib hooajati suurendada koormust looduskeskkonnale ja tõsta jäätmeteket, eriti piirkondades, kus külastajate arv kasvab lühikese aja jooksul märkimisväärselt. Samuti ollakse tähelepanelikud külastuskoormuse ebavõrdse jaotumise suhtes.

Elanike hinnangud osutavad, et turismiarenduse üks võimalus on senisest suurem ja läbipaistvam elanike kaasamine otsustusprotsessidesse, sest kaasatuse tajumine erineb valdade vahel märgatavalt. Mitmes piirkonnas tunnetatakse ka vajadust ühtlasema tähelepanu järele, et turismiarendus ei koonduks liigselt Pärnu linna.

Lisaks peetakse oluliseks leida lahendusi turismi hooajalisusele ja tugevdada aastaringseid tegevusvõimalusi, mis toetaksid nii külastajate rahulolu kui ka kohalikku elukeskkonda.

Uuringu kirjeldus ja eesmärk

Elanike rahulolu turistide kohalolekuga, samuti nende toetus turismi arengule omab suurt mõju piirkonna turismi tulevikule (Mehdiabadi jt, 2021) ning on oluline osa turismi piirkonna edukal arendamisel ja kuvandi loomisel (Cottrell jt, 2013).

Sealjuures kujundavad elanike rahulolu turismiga kõik kolm kestlikkuse mõõdet, milleks on keskkonna-, majanduslik ja sotsiaalkultuuriline mõõde, lisaks ka institutsionaalne mõõde (Cottrell jt, 2013; Ritchie ja Croutch, 2005). Institutsionaalne mõõde hõlmab turismi sihtkoha planeerimist, juhtimist ja otsustusprotsessides osalemist, sotsiaalkultuuriline nii kultuuriteadlikkust kui ka igapäevast elukeskkonda, keskkonnamõõde kätkeb loodusteadlikkust, -kaitset ja -hoiu ning majanduslik nii piirkonnale loodavat majanduslikku tulu kui ka kohalike kogukondade töövõimalusi.

Kestliku turismi arendamisel sihtkohas on oluliseks komponendiks kohaliku elanikkonna rahulolu, mida tuleks turismiarendustegevuste planeerimisel silmas pidada (ETIS, 2016). Ühelt poolt tuleb märgata tegureid, mis köidavad turismisektorist kasu saavaid huvigruppe, nagu kulude vähendamine ning keskkonna-, majanduslike ja sotsiaalsete hüvede suurendamine (Cottrell jt, 2013). Teiselt poolt tuleb aga teadvustada tegureid, mis säilitavad sihtkoha kultuurilist terviklikkust, bioloogilist mitmekesisust ja seda toetavaid tugisüsteeme ning mis jõustavad kohalike kogukondi. Lisaks on oluline nimetatud näitajate seire (Falak jt, 2014). Uuringus toetuti elanike turismiga rahulolu väljaselgitamiseks Euroopa turismiindikaatorite süsteemile (ETIS, 2016) ning kestlikkuse prisma mudelile (Cottrell jt, 2013).

Uuringu eesmärk oli esitada tulemustele tuginedes soovitusi Pärnu Linnavalitsuse arenguosakonnale kohalike elanike rahulolu suurendamiseks, nende tõhusamaks kaasamiseks ning turismisektori positiivsema kuvandi kujundamiseks. Soovitusi saab Pärnu turismi sihtkoha arendusorganisatsioon arvesse võtta hetkel kehtiva turismistrateegia eesmärkide täitmisel ning Roheliste Sihtkohtade programmi järgimisel.

Uuringu meeskonda kuulusid Margrit Kärp, Kandela Õun, Tiina Viin ja Aime Vilgas Tartu Ülikooli Pärnu kolledžist. Uuringu andmeid koguti perioodil 1. september–30. september 2025.

Uuringu metoodika

Uuringu eesmärgi saavutamiseks kasutati kvantitatiivset uuringumetoodikat, et saada statistiliselt usaldusväärseid andmeid järelduste tegemiseks ja hinnata kohalike elanike turismiga rahuolu. Kvantitatiivne uuringumetoodika valiti eelkõige seetõttu, et kvantitatiivuuringu näitajad on arvulised ja tulemused

sõltuvad vähe uurijate tõlgendusest. Elanike hinnangute paremaks mõistmiseks täiendati kvantitatiivset andmestikku ka kvalitatiivsete elementidega, kasutades avatud vastustega küsimusi, mis võimaldasid esile tuua põhjendusi, arvamusi ja piirkondlikke erisusi. Tulemuste võrdlemiseks ning muutuste jälgimiseks ajas tugineti siinses uuringus 2023. aastal Pärnu linna elanike turismiga rahulolu uuringu raamistikule.

Küsimuste ja väidete koostamisel toetuti teoreetilise alusele ja eelmisele, 2023. aastal Pärnu linna elanike rahulolu-uuringule, et tagada järjepidevus ja tulemuste võrreldavus. Küsimused kooskõlastati eelnevalt uuringu tellijaga.

Küsimustik koosnes peamiselt suletud ja valikvastustega küsimustest, kuid sisaldas ka avatud küsimusi isikliku arvamuse ja seisukohtade avaldamiseks/täpsustamiseks ning lisateabe saamiseks. Ankeetküsimustik (Lisa 1) oli jaotatud kolme teemagrupi ehk plokki: 1) vastaja profiil ehk demograafilised parameetrid, 2) rahulolu turismiga majanduslikus, keskkondlikus, sotsiaalses ja institutsionaalses vaates ja 3) turismiga seotud aktuaalsed teemad. Elanike rahulolu hindamiseks turismi ja selle arendamisega nende elukohas paluti teises küsimuste plokkis vastajatel hinnata 5-palli skaalal väiteid kõikides kestlikkuse prisma mõõdetes ning tajutavat rahulolu turismiga. Hindamise skaala: väga nõus (5 palli), pigem nõus (4 palli), nii ja naa (3 palli), pigem ei nõustu (2 palli) ja ei nõustu üldse (1 palli). Vastajatel oli ka võimalus valida vastuseks ei oska öelda/puudub kogemus.

Sihtrühma määratlemine ja valimi moodustamine

Siinse uuringu üldkogumi moodustasid kuue Pärnu maakonna omavalitsuse – Häädemeeste, Kihnu, Lääneranna, Põhja-Pärnumaa, Saarde ja Tori – haldusterritoriumite täisealised elanikud, tegemist oli sihipärase valimiga. Üldkogumi aluseks olid Statistikaameti Rahvastikunäitajate päringu RV0240 andmed. Lõplikuks valimiks kujunes 316 osalejat.

Valimi veapiiride leidmiseks kasutati valimikalkulaatorit. Uuritavate koguarvuks sisestati valimikalkulaatorisse Statistikaameti tabeli RV0240 andmed Pärnu maakonna elanike 18–83-aastaste vastajate arvu kohta, milleks oli 26 352. Usaldusnivoo 95% ja lubatud veapiiri 5% korral on soovituslik valimi suurus 380 vastajat, mis tähendab, et 95% usaldusnivoo saavutamiseks oli vajalik 380 või enama vastaja vastust, et üldkogumi tegelik tulemuste väärtus jääks valimi põhjal

uuritud väärtusest $\pm 5\%$ piiresse (MaCorr Research, n.d.). Vanuse, elukoha ja soo järgi on valim mõõdukas kooskõlas üldkogumiga (vt tabel 1), seetõttu annavad tulemused eelkõige ülevaate vastanute hinnangutest ning võivad peegeldada üldkogumi hoiakuid vaid osaliselt.

Tabel 1. Valimi ja üldkogumi jaotuste kooskõla¹

		Vastajate arv	Valim	% Üldkogumist
Vanus (aastates)	18–25	18	6%	10%
	26–40	73	23%	23%
	41–55	123	39%	25%
	55–64	65	21%	17%
	Üle 65	36	11%	24%
Elukoht (vald)	Häädemeeste	50	16%	14%
	Kihnu	25	8%	2%
	Lääneranna	60	19%	15%
	Põhja- Pärnumaa	49	16%	23%
	Saarde	22	7%	13%
	Tori	110	35%	34%
Sugu	Naine	262	83%	52%
	Mees	53	17%	48%

Andmete kogumine

Andmeid koguti 7. septembrist kuni 30. septembrini 2025. a eestikeelse ankeetküsimustikuga, mida sai täita veebikeskkonnas. Kutset uuringus osalemiseks koos ankeetküsimustikuga levitati Pärnu linnavalitsuse, Visit Pärnu ja Tartu Ülikooli Pärnu kolledži sotsiaalmeediakanalites ja veebilehtedel ning ajalehe Pärnu Postimees veebiväljaandes bänneri kujul. Kutset levitati uuringu piirkonda kuulunud Pärnumaa omavalitsuste (Häädemeeste, Kihnu, Lääneranna, Põhja-Pärnumaa, Tori ja Saarde vallad) kodulehtede ja infokanalite, samuti valdade hallatavate asutuste (raamatukogud, kultuuri- ja rahvamajad) kaudu. Lisaks levitati kutset ka kohalike kogukondade, külaseltside ja huvitegevusgruppide Facebooki-gruppide ning uuringu meeskonna isiklike kontaktide kaudu. Küsimustiku täitmisele suunava QR-koodiga uuringu paber kandjal kuulutused olid välja pandud valdade hallatavate asutuste

¹ https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0240/table/tableViewLayout2 (01.01.2025 seisuga)

(raamatukogud ja kultuuri-/rahvamajad) ruumides, kus töötajad juhtisid tähelepanu uuringu toimumisele.

Andmete analüüs ja tõlgendamine

Uuring toetub teoreetilisele alusele (vt uuringu kirjeldus ja viidatud allikate loetelu). Uuringu tulemused võimaldavad teha üldistavaid järeldusi Pärnu maakonna kuue valla elanike turismiga rahulolu kohta ning on võrreldavad Pärnu linna elanike seas 2023. aastal tehtud uuringu tulemustega. Uuringu tulemused on esitatud tulemuste peatükis ühtsel kujul teemade kaupa: 1) vastaja profiil ehk demograafilised parameetrid, 2) rahulolu turismiga majanduslikus, keskkondlikus, sotsiaalses ja institutsionaalses vaates ja 3) turismiga soetud aktuaalsed teemad. Raportis on esitatud koondtulemused Pärnumaa valdade kohta, eraldi joonised iga valla kohta on leitavad uuringu lisadest. Olulised erisused valdade vahel on kirjeldatud vastavate teemade juures.

Vanusegruppide piiritlemisel ja võrdlemisel lähtuti uuringus tulemuste tõlgendamisel sellest, et igal põlvkonnal on ühised tunnusjooned, mis annavad sellele spetsiifilise iseloomu (Strauss ja Howe, 2020). Põlvkonnad erinevad üksteisest mõtteviisi, ellusuhtumise ning ootuste poolest nii elule, juhtimisele kui ka karjäärile. Erinevad allikad määratlevad põlvkondi erinevalt, tavapäraselt eristatakse viite põlvkonda: vaikiv põlvkond (sündinud kuni 1945. a), beebibuumerid (sündinud 1946–1964. a), X-põlvkond (sündinud 1965–1980. a), Y-põlvkond (sündinud 1981–1996. a) ja Z-põlvkond (sündinud 1997–2012. a) (Dimock, 2019). Eristatakse ka kuuendat, alfa-põlvkonda, kelle sünniaastad algavad 2010. aastast (Szilágyi, 2023), kuid selle põlvkonna esindajad jäid uuringu valimist välja, kuna olid uuringu perioodil alaealised. Järjepidevuse ja võrreldavuse tagamiseks on uuringus aluseks võetud vastajate vanusevahemikud, mis ühtivad uuringu tellija varasemates uuringutes kasutusel olnud ning põlvkondade eristusele vastavate vanusegruppidega:

- I vanusegrupp: 18–25-aastased
- II vanusegrupp: 26–40-aastased
- III vanusegrupp: 41–54-aastased
- IV vanusegrupp: 55-64-aastased
- V vanusegrupp: 65-aastased ja vanemad

Tulemuste esitlemisel ning tõlgendamisel eristati ka kolme põhilist vastajate rühma: a) need, kes töötavad või tegutsevad põhikohaga turismisektoris; b) need, kes ei tööta põhikohaga, kuid saavad turismisektorist täiendavat tulu ja c) need, kes ei saa üldse turismisektorist majanduslikku kasu. Selline eristamine võimaldab paremini mõista turismisektorist majanduslikku kasu saavate ja mittesaavate elanike rahulolu erisusi juhul, kui need ilmnevad.

Ankeetküsitluse teel kogutud andmed kodeeriti ning analüüsiti sotsiaalteaduslike andmete analüüsiprogrammi SPSS versiooni 29 abil. Tulemuste esitamisel võeti arvesse lõpuni täidetud ankeedid (n=316) ning leiti nii sagedused kui ka protsentuaalsed jaotused. Olulisemad näitajad on esitatud tabelite, jooniste ja kirjeldustena, tuues välja vaid märkimisväärsed ja asjakohased erisused. Tulemuste esitamisel lähtutakse kõikidest lõpuni täidetud ankeetidest (n=316), vabavastustena esitatud kommentaare kasutatakse vajadusel tulemuste ilmestamiseks.

Uuringu tulemused

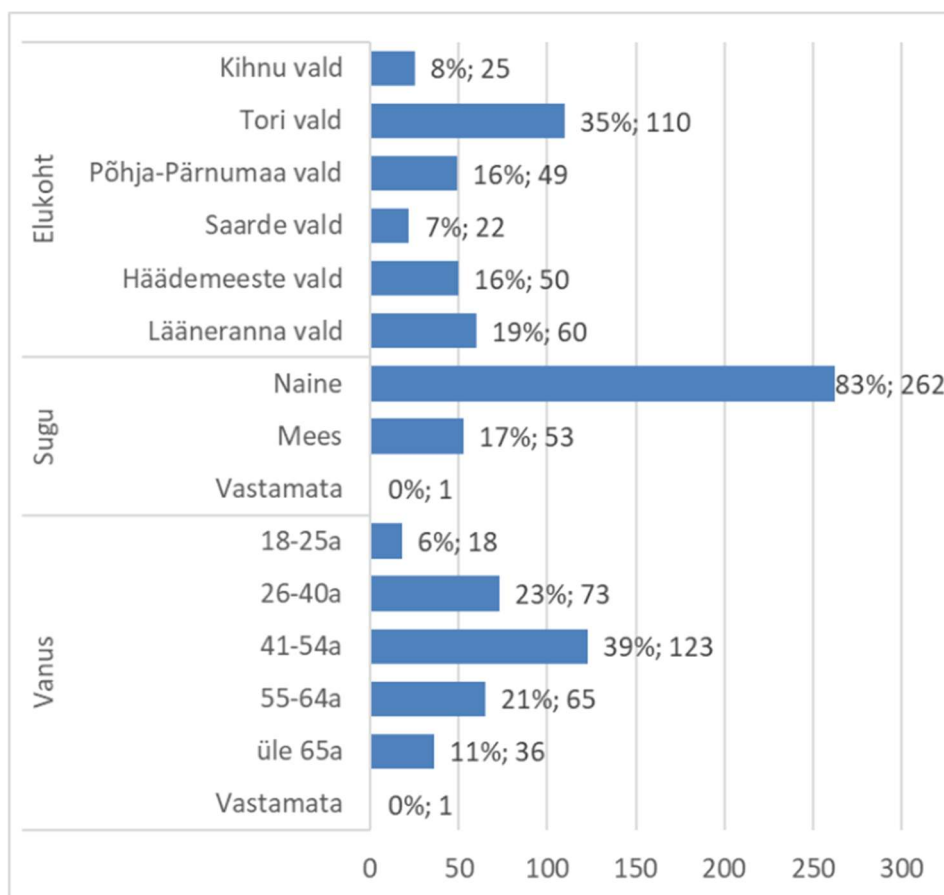
Uuringu tulemused on esitatud teemagruppide kaupa kogu uuringu piirkonna kohta: 1) vastaja profiil ehk demograafilised parameetrid, 2) rahulolu turismiga majanduslikus, keskkondlikus, sotsiaalses ja institutsionaalses vaates ja 3) täiendavad küsimused. Ankeetküsitlusest saadud kvantitatiivsete andmete ilmestamiseks kasutati vabavastuste kujul esitatud andmeid, uuringu lõpus on esitatud järeldused ning soovitused Pärnu Linnavalitsuse arenguosakonnale kohalike elanike rahulolu suurendamiseks, nende tõhusamaks kaasamiseks ning turismisektori positiivsema kuvandi kujundamiseks.

Uuringu tulemused teemagruppide kaupa

1) Demograafilised andmed – vastajate profiil

Ankeetküsitlusele laekus 346 ankeeti, millest 316 olid lõpuni täidetud. Vastuseid laekus kõikidest Pärnu maakonna valdadest (vt joonis 1), kõige enam Tori vallast – 110. Uuringus osalemise üleskutse tehti Pärnu maakonna elanikele. Vanuse, elukoha ja soo järgi oli valim üldiselt heas kooskõlas üldkogumiga (vt tabel 1). Kuigi vastajate arv jäi alla usaldusnivoo (380 vastajat), võimaldavad saadud andmed teha üldistavaid järeldusi. Enamik vastajaid (83%) olid naised, mis sotsioloogiliste uuringute puhul on tavapärane, sest naised on alimad uuringutes osalema. Mees- ja naissoost vastajate vastuste vahel olulisi erinevusi ei

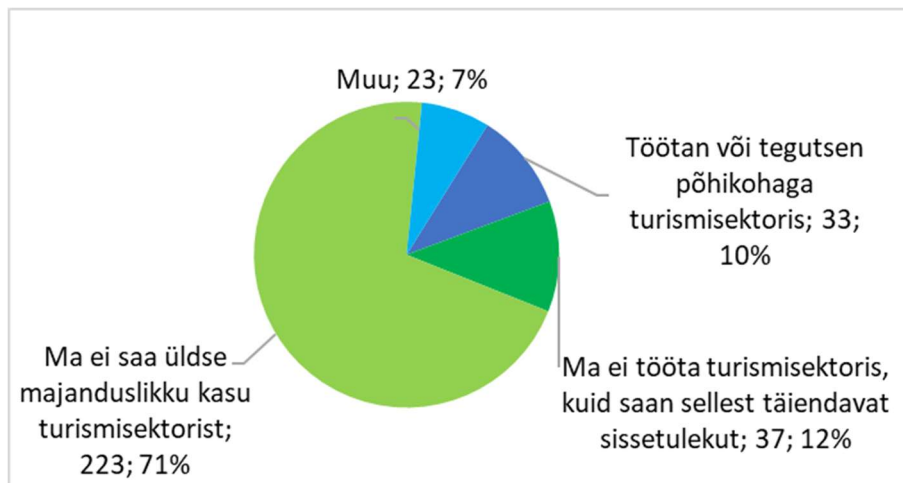
esinevad, kuid kui erinevus ilmnes, siis see tuuakse välja vastavate küsimuste analüüsimise juures.

Joonis 1. Ankeetküsitluses osalejate profiil (n=316)

Vanusegruppides oli enim vastajaid (39%) 41–54-aastaste seas, teised vanusegrupid olid jaotunud proportsionaalselt üldkogumiga, kuid üle 65-aastaste osakaal oli poole väiksema osakaaluga võrreldes üldkogumiga.

Vastajatest 73% ei saa turismisektorist majanduslikku kasu, ülejäänud vastajad kas töötavad või tegutsevad täiskohaga turismisektoris (10%) või saavad sealt täiendavat sissetulekut (12%) (vt joonis 2). Muude seoste kohta turismiga märgiti aeg-ajalt pilli mängimist sündmustel, eelnevat töökogemust ja hooajalist töötamist turismisektoris, turistidele abi andmist tervishoiuasutustes ning juuksurina ja jaekaubanduses/toitlustuses töötamist.

Joonis 2. Ankeetküsitluses osalejate majanduslik seotus turismisektoriga (n=316)

Vastajatel paluti nimetada oma elukoha lähedal asuvaid paiku või vaatamisväärsusi, mida turistid armastavad külastada, ning läheduses toimuvaid suuremaid sündmusi. Uuriti ka seda, milliseid turismiobjekte või sündmusi armastavad elanikud ise külastada. Igas piirkonnas tulid esile mõned olulisemad objektid või sündmused. Need on n-õ ankurpaigad ja -sündmused, ehk sihtkoha tõmbetegurid, millele tähelepanu pööramine ja mille esile toomine võimaldab piirkonda laiemalt tutvustada. Nende objektide või sündmuste otsimisega laiendavad külalised oma otsingut kogu piirkonnale. Sündmuse infoga koos piirkonna majutuse, toitlustuse ja muu info jagamine annab inspiratsiooni piirkonda pikemaks ajaks jäämiseks ja piirkonna teiste objektide külastamiseks.

Häädemeeste valla elanikud nimetasid enim Rannametsa-Tolkuse matkarada, Kabliga seonduvaid kohti, nagu RMK keskus, linnujaam ja rand, Lottemaad ja Häädemeeste alevis asuvat muuseumi, kirikuid ja lohesurfi randa. Veel nimetati Reiu, Lapanina, Krapu, Treimani ja Lemme randasid, Jõulumäed, Nigula raba ja Pätsi monumenti. Sündmustest märgiti enim Päikeseloojangu festivali ja Häädemeeste Hääd, Uulu Lamba Vesti, Meeletut Rocki, Potulogadi laata, Võiste suvefestivali ning erinevaid spordivõistlusi Jõulumäel. Häädemeeste elanikud ise armastavad külastada eelkõige Häädemeeste Hääd ja Päikeseloojangu festivali, Uulu Lamba Vesti, Tolkuse matkarada ja Kabli-Treimani-Lemme randasid, Potulogadi ja teisi kohalikke laatasid, Meeletut Rocki ja teisi kontserte, lisaks Pärnus toimuvat Grillfesti ja Hansapäevasid, Pärnu randa ning ka mujal Pärnumaal toimuvaid sündmusi.

Kihnu saare elanikud töid turismiobjektidena välja Kihnu tuletorni ja muuseumi, märgiti ka Rock City puhkeküla ja Linaküla randa, Kurase baari ja Miinusbaari, Lohu käsitööpoodi jm. Saarel toimuvate ja enim turistide poolt külastatavate sündmustena toodi välja Kalurite päev, Kihnu keretäüs, triatlon ja Männakäba maraton, jaanipäev. Märgiti ka Kurase baari ja kontserte, pillilaagrit, Kihnu Merepidu. Kihnu elanike endi külastusvalikusse kuuluvad kaluritepäeva sündmused, jaanipäeva sündmused, Kihnu muuseum ja kohvikute päev, Pärnus Endla teater, Öövalgel festival ja Apollo kino.

Lääneranna valla elanikud töid järgmised näited turismiobjektidest nende kodukohas: Lihula mõis ja linnusevaremed, Ranna Rantšo ja Liblikamaja, Matsalu Rahvuspark, Puhtu-Laelatu ja Nedrema puisniidud, Virtsu linnus, sadam, majakas ja muuseum, Vatla, Matsalu, Illuste, Penijõe ja Vatla mõisad, Tuhu raba, Soontagana maalinn, Salevere salumägi. Märgiti ka Kõmsi kivikalmeid, Keemu vaatetorni, Tapamaja Galeriid jm. Sündmustest oli enim märgitud Matsalu Loodusfilmide Festivali, kuid palju märgiti ka Virtsu Merepäevasid. Lisaks toodi välja Mihkli laata, Veltsa valgusfestivali, Lääneranna festivali ja Virtsu rannahoone sündmused, mainiti ka Kuurebaste kontserte, maadlusvõistlusi Lihulas, Lihula muusikapäevi ja avatud talude päevi. Lääneranna elanikud ise armastavad käia Virtsus ja Lihulas toimuvatel sündmustel, Tuhu matkarajal ja Matsi rannas, Ranna Rantšos, Salevere salumäel ja Matsalus, Veltsa valgusfestivalil, Soontaganas ja Pikaveres. Huvi tuntakse ka vallapiiridest kaugemate sündmuste ja paikade vastu nagu Pärnu linn ja rand, Öövalgel festival, Võiste ja Häädemeeste.

Põhja-Pärnumaa elanikud nimetasid enim Kurgjat, Halinga automuuseumi, Pärnu-Jaagupi kirikut ja Soomaad. Turismiobjektidena märgiti ka Tootsi turbavabrikut, Kaisma järve, Alpakafarmi ja Võidula mõisa. Lisaks toodi välja ka Pärnu linn ja seal asuvad spaad, samuti Soontagana maalinn, Järvakandi klaasimuuseum ning Tori põrgu ja hobusekasvandus. Sündmustest, mida turistid armastavad külastada, märgiti enim Lüdigi saali kontserte ja Mispo maratoni, kuid toodi välja ka Halinga puhkpillifestival ja Libatse rahvaralli. Sarnaselt turismiobjektidele mainiti mitmeid Pärnus ja ka mujal toimuvaid sündmusi nagu Kahe Silla jooks, Beach Grind, Tori hobusekasvanduse sündmused, Veltsa valgusfestival, Uduvere laata jm. Elanikud ise armastavad Põhja-Pärnumaal külastada Soomaad, Tootsi turbavabrikut, Kurgja muuseumi, Kaisma järve

puhkeala ja Lüdigi saalis toimuvaid kontserte. Aga külastatakse ka Pärnu linna ja seal toimuvaid sündmusi (Grillfest, Öövalgel jm) ning ei peeta paljuks sõita kaugemalegi – näiteks Veltsa valgusfestivalile, Kabli randa, Soontagana maalinna, Lihulasse ja mujalegi.

Saarde valla elanikud töid kodukoha lähedal asuvate turismiobjektidena välja Voltveti ja Allikukivi mõisad, Rannametsa-Tolkuse, Laiksaare ja Nigula rabarajad. Nimetati ka Rae järve, Saarde kirikut ja järve, Oraveski talu ja Kilingi-Nõmme hiiglaslikku kärbseseent. Vallas toimuvatest sündmustest toodi esile motokrossivõistlused Lauri motorajal, Allikukivi mõisa rabarberipäev ja kontserdid, Kilingi-Nõmme linnapäevad ja triatlon. Nimetati ka väljaspool valda toimuvaid sündmusi, nagu Beach Grind, Häädemeeste Hää, Päikeseloojangufestival jm. Kohtadest, mida elanikud ise armastavad külastada, nimetati Allikukivi mõisa ja sealseid sündmuseid, Päikeseloojangu festivali, Nigula ja Rannametsa-Tolkuse rabaradasid ja kohalikke laatasid. Samas märgiti nii mitut Pärnu linnaga seonduvaid paiku ja sündmusi nagu Pärnu rand, Grillfest, Supeluse aastalaat ja Öövalgel festival kui ka Halinga automuuseumi, Kabli randa, Tõitoja ürgorgu jm.

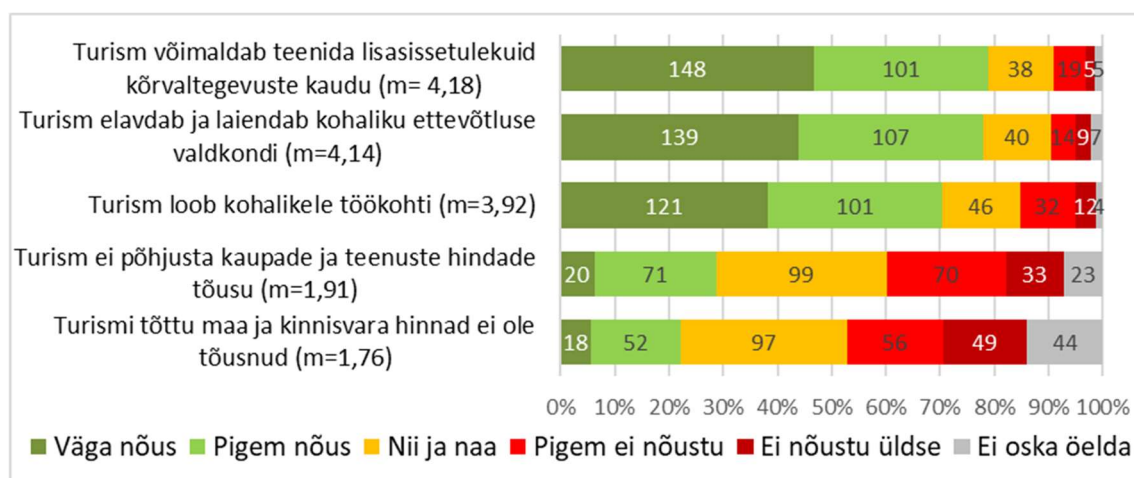
Tori valla elanikud nimetasid enim Tori põrgut ja kirikut, hobusekasvandust, Soomaa rabaradasid ja Sindi kärestikku. Nimetati ka Pulli küla, Kõrsa raba, Tori siidritalu ja Tammiste metsarada. Paljud aga märkisid ka Pärnu linnas ja kaugemal olevaid turismiobjekte, nagu Pärnu rand, kesklinn ja muuseumid, muul, Valgerand ja Lottemaa, Tuhu soo ja Allikukivi veinimõis. Suurematest sündmustest toodi välja eelkõige Pärnu linnas toimuvad Beach Grind, Pärnu Muusikafestival, Kahe Silla jooks, Grillfest ja Hansapäevad. Tori vallas toimuvatest sündmustest kerkisid esile hobusekasvanduses toimuvad sündmused ning võistlused Sindi kärestikul, samuti erinevad kontserdid kogu vallas (kirikutes, vabaõhulavadel jm), Sindi Rock, Tori triatlon, Türi-Tori kiirlaskumine ja Võidupüha jooks. Tori valla elanikud armastavad oma vallas külastada Soomaad, Tori hobusekasvandust, Sindi kärestikku, kodukohvikuid, kontserte ja jaaniõhtu üritusi, ka spordiüritusi, nagu Võidupüha maraton ja Tori triatlon. Samas pakuvad palju huvi Pärnu objektid ja sündmused, nagu Grillfest, Hansapäevad, Beach Grind, Järvi festival, spaad, muuseumid ja restoranid, Supeluse aastalaat jm.

2) Rahulolu turismiga

Turismiga rahulolu hinnati kestlikkuse prismale (Cottrell jt, 2013; ETIS, 2016) tuginedes, väited olid jaotatud nelja plokki, millest igas oli 5–7 väidet. Väited peegeldasid rahulolu turismi majanduslikus, keskkonna-, sotsiaalkultuurilises ja institutsionaalses ehk turismijuhtimise mõõtmes. Lisaks hinnati tajutavat rahulolu turismiga oma kodukohas. Vastajatel oli võimalus kas nõustuda väidetega, nõustuda osaliselt või mitte nõustuda. Tulemused on esitletud kuue valla kohta ühiselt.

Majanduslik mõõde (1. plokk)

Majanduslik mõõde hõlmab piirkondlikku majanduslikku tulu, sealhulgas elanike materiaalsel heaolu, tööhõivet ja sissetulekut. Esimeses plokkis paluti vastajal hinnata turismi majanduslike mõjudega seonduvaid väiteid (vt joonis 3). Enamik nõustus väidetega, et turism loob kohalikele töökohti (70%), loob kohalikele lississetulekute võimalusi (79%) ning elavdab ja laiendab kohaliku ettevõtluse valdkondi (78%).

Joonis 3. Rahulolu turismi majanduslikus mõõtmes (n=316; m=keskmine hinnang väitele 5-palli skaalal, kus 5 on „Väga nõus“ ja 1 „Ei nõustu üldse“)

Teistest vanusegruppidest kõrgemalt hindasid turismi majanduslikku kasu piirkonnale 41–54-aastased, samas märkis enamik 18–25-aastaseid (78%), et turism võimaldab teenida lississetulekuid. Sektoris põhikohaga töötajate hinnang turismi majanduslikule kasule oli küll kõrgeim võrreldes sektorist tulu mittesaavate elanikega, kuid kõrgelt hinnati seda ka sektoriga vähem seotud vastajate seas. Omavalitsuste lõikes hindasid turismi majanduslikku kasu enim Kihnu, aga ka Tori ja Häädemeeste valla elanikud. Neid, kes leidsid, et maa ja kinnisvara hind ning kaupade ja teenuste hinnad turismi tõttu tõusevad, oli ligi

kolmandik – mõlema väite puhul 33%. Samas oli mõlema väite puhul ligi kolmandik (31%) ka neid, kes vastasid „nii ja naa“. Oli vastajaid (maa ja kinnisvara puhul 14% ning kaupade ja teenuste puhul 7%), kes ei osanud öelda või kellel puudus vastav kogemus. Maa ja kinnisvara hindade tõusu tunnetasid enim Kihnu valla elanikud (44%), kuid keskmiselt rohkem tunnetati seda ka Tori (39%) ja Häädemeeste (38%) valdade elanike poolt. Kaupade ja teenuste hindade tõusu tajusid enim Tori (45%) ja Häädemeeste (40%) valdade elanikud. Võrreldes teiste väidetega oli kahe viimase väite puhul rohkem „ei oska öelda/ puudub kogemus“ vastuseid.

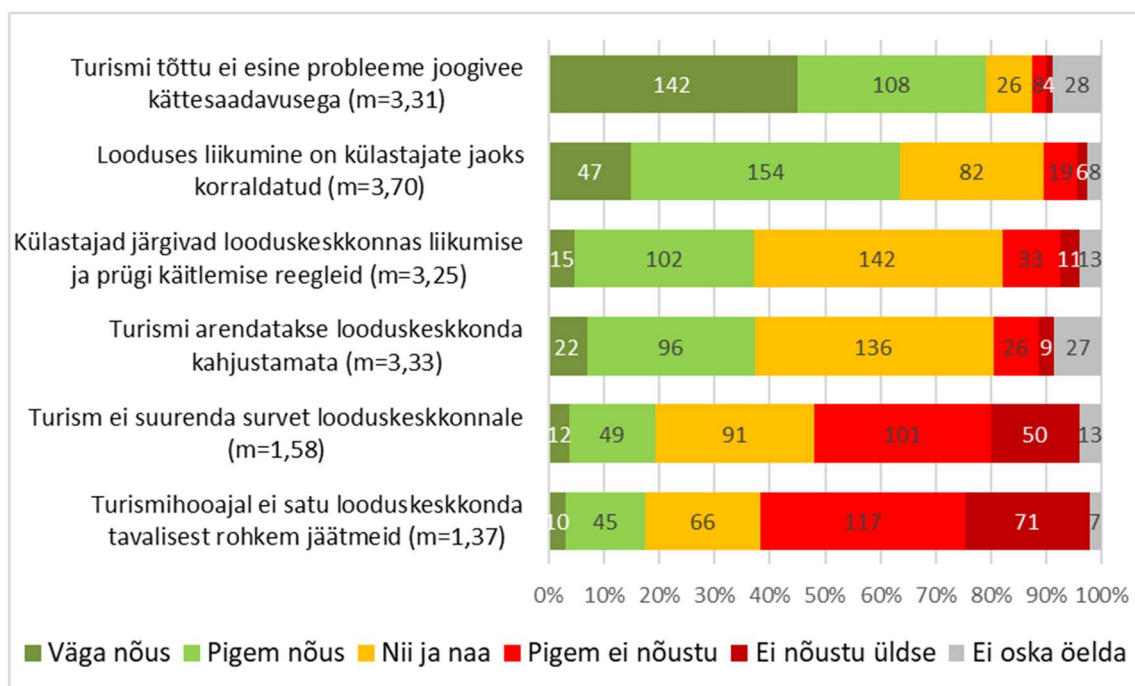
Tulemustele tuginedes saab peamiste järeldustena majanduslikus mõõtmes välja tuua järgmist:

- Turismi nähakse Pärnumaal olulise ettevõtlusvaldkonnana ning tööhõive loojana, eriti lisasissetulekute ja väikeettevõtluse võimaldajana.
- Kõige kõrgemini hindasid turismi majanduslikku mõju 41–54-aastased – vanuserühm, kes on aktiivses tööeas ja tajub turismi mõju otsesemalt oma sissetulekute või ettevõtluse kaudu. Samas märkis 78% noorematest vastajatest (18–25-a), et turism pakub lisateenimise võimalusi – see võib peegeldada hooajalise töö ja suvetööde tähtsust noorte jaoks Pärnumaal.
- Valdade tasandil hindasid turismi majanduslikku kasu kõige kõrgemalt Kihnu, Tori ja Häädemeeste elanikud. Lääneranna ja Põhja-Pärnumaa elanikud olid hinnangutes tagasihoidlikumad, mis haakub ka nende vabavastustes esile toodud kriitikaga – turismi areng ja tulujaotus on ebaühtlane ning Pärnu linn domineerib piirkonnas.
- Turismi otsest majanduslikku mõju ei tunnetata kõikjal võrdselt – eriti piirkondades, kus turismitegevus on hajus või vähene. Sama muster kordub ka turismijuhtimise teemas, kus osadele vastajatele on turismi mõju raskesti tajutav. See omakorda võib viidata turismiteadlikkuse ja kommunikatsiooni puudujääkidele väiksemates valdades.
- Turismi põhjustatud hinnatõus ja eluaseme kättesaadavuse probleemid on muutumas märgatavaks eelkõige saartel ja linnalähedastes valdades. Igapäevaste kaupade, teenuste või elamispiindade kallinemine turismi tõttu võib hakata vähendama kohalike elukvaliteeti. See omakorda mõjutab elanike rahulolu turismi arenguga ja nende valmisolekut turismi toetada.

- Oluline erinevus ilmneb selles, et turismimajandusest otseselt kasu saavad elanikud on enamasti ka selle positiivsemad hindajad. Samas, maakonna nendes piirkondades, kus turismitegevus on vähene ja turismi otsest majanduslikku kasu ei tunnetata, on hinnangud majanduslikus mõõtmes madalamad.

Keskkonnamõõde (2. plokk)

Keskkonnamõõde on seotud loodusväärtuste, taastuvate ja taastumatute ressursside olukorra tajumisega, samuti turistide keskkonnakäitumise ja selle võimaldamisega sihtkohas. Üle poolte vastajatest leidis, et turism suurendab jäätmete teket nende kodukohas (59%) ja suurendab survet looduskeskkonnale (48%), kuid turismist tulenevat ohtu joogivee kättesaadavusele (4%) pigem ei tajutud (vt joonis 4).

Joonis 4. Rahulolu turismi keskkonnamõõtmes (n=316; m=keskmine hinnang väitele 5-palli skaalal, kus 5 on „Väga nõus“ ja 1 „Ei nõustu üldse“)

Vanuse lõikes tajusid teistest enam jäätmete ning loodussurve probleemi 26–40-aastased, samas joogivee kättesaadavuse osas tajusid nemad kõige vähem turismist tulenevat ohtu. Mehed hindasid turismist tulenevaid ohtusid keskkonnale kõrgemaks kui naised. Omavalitsuste lõikes tajusid enim jäätmete ning loodussurve probleemi Kihnu (80% ja 64%) ning Häädemeeste valla (78%

mõlema väite puhul) elanikud, turismist tulenevaid joogivee kättesaadavuse probleeme tajuti enim Häädemeeste vallas (10%).

Sellela, et looduses liikumine on küllastajate jaoks korraldatud (rajad, suunavad viidad, sildid jms), nõustusid rohkem kui pooled vastajad (64%). Vähem (37%) nõustuti, et turismi arendatakse looduskeskkonda kahjustamata ja et küllastajad järgivad looduskeskkonnas liikumise ja prügi käitlemise reegleid. Turismi arendamise suhtes looduskeskkonda kahjustamata olid kriitilisemad just noorema vanuserühma esindajad – vaid 17% 18–24-aastastest; positiivsema hinnangu andsid 65-aastased ja vanemad (49%). Teisest küljest aga oli noorim vanuserühm kõige optimistlikum selles osas, et küllastajad järgivad looduskeskkonnas liikumise ja prügi käitlemise reegleid (56%), samas kui ülejäänud vanusegruppide puhul nõustusid sellega vähem kui pooled (<40%). Turismisektoris põhikohaga töötajad olid nende kolme väite osas positiivsemad kui need, kes saavad turismist lississetulekut või ei saa üldse majanduslikku kasu. Sooline erinevus ilmnis looduses liikumise korralduses – naiste hinnangul on see paremini korraldatud.

Tulemustele tuginedes saab peamiste järeldustena keskkonnamõõtmes välja tuua järgmist:

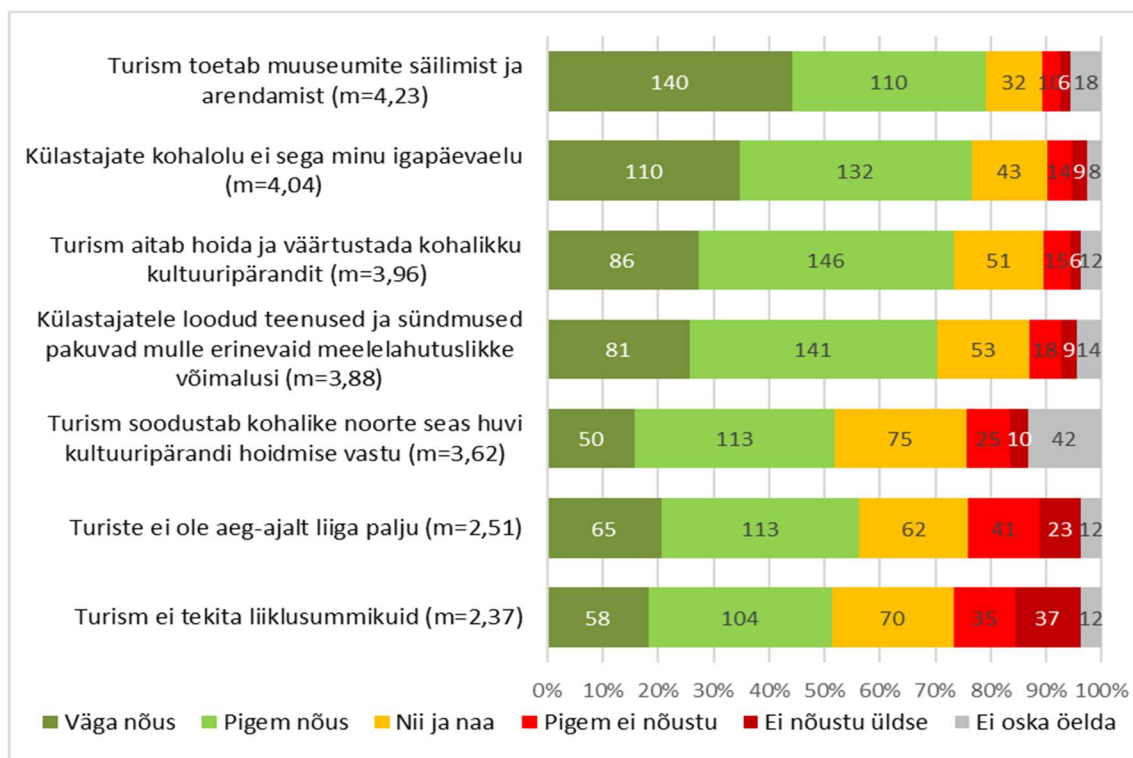
- Pärnumaa elanikud tajuvad turismi pigem keskkonnakoormust suurendava tegurina. Enim tunnetatakse loodussurvet ja jäätmete probleemi valdades, kus loodus on põhiline turismi huviobjekt, viidates konflikti tajumisele looduse kasutuse ja kaitse vahel.
- Joogivee kättesaadavuse probleem pole praegu märkimisväärne, seega on elanike hinnangul turismi otsene mõju sellele elukeskkonna kriitilisele ressursile veel väike või nähtamatu.
- Looduses liikumise korraldust hinnatakse üldiselt heaks. Korraldatud rajad ja viidad aitavad leevendada keskkonnasurvet, mis näitab, et külastuskorraldus võib olla oluline vahend konfliktide vähendamisel. Siiski, kuna vaid kolmandik usub, et turismi arendatakse loodust kahjustamata ning küllastajad järgivad reegleid, viitab see vajadusele keskkonnateadlikkuse tõstmiseks ja järelevalve tugevdamiseks.
- Nooremad on kriitilisemad arenduste suhtes, kuid usaldavad rohkem küllastajate endi vastutustundlikkust, samas kui vanemad hindavad

kõrgemalt süsteemset korraldust. Selline erisus võib viidata põlvkondlikule muutusele järelevalvest vastutuseni iseenda tegevuse eest.

Sotsiaalkultuuriline mõõde (3. plokk)

Turismisektor peab ja saab positiivselt panustada kohalikesse kogukondadesse, kaitstes samal ajal kultuuri- ja looduspärandit. Reisimise ja turismi kiire kasv on maailmas põhjustanud olukordi, kus sihtkohad on langenud oma edu lõksu ning peavad tegelema probleemidega, nagu ülerahvastatus, ületurism ja antiturism. Seetõttu on kaasava ja jätkusuutliku turismi arendamisel sihtkohas eriti oluline arvestada kohalike elanike heaolu ja hea elukeskkonna teemadega. (Hunt, 2017; Deery jt, 2012; Lundberg, 2014) Turismi sotsiaalkultuuriline mõõde käsitleb kohalikke elanikke ja nende teadlikkust, kogemusi, teadmisi, oskusi ja käitumist kui sihtkoha arendamise ressursi.

Turismi kasulikku sotsiaalkultuurilist mõju tunnetas enamik vastajaid (vt joonis 5). Üle 70% vastajatest leidis, et turism aitab hoida ja väärtustada kultuuripärandit, veelgi enam vastajaid (79%) hindas, et turism toetab muuseumite säilimist ja arendamist. Kõige positiivsemalt nägid turismi sotsiaalkultuurilisi mõjusid need, kes töötavad põhikohaga turismisektoris.

Joonis 5. Rahulolu turismi sotsiaalkultuurilises mõõtmes. (n=316; m=keskmine hinnang väitele 5-palli skaalal, kus 5 on „Väga nõus“ ja 1 „Ei nõustu üldse“)

Külastajate kohalolu üldiselt elanike igapäevaelu ei häiri, kuid tundlikumad selle mõjuteguri suhtes olid Kihnu valla elanikud ning 26–40-aastased vastajad. Külastajatele loodud sündmuste ja teenuste kasu kohalike elanike meelelahutuslike võimaluste laienemisele hindasid kõrgemalt sektoris põhikohaga töötajad. Enim tajusid turismi loodavat kasu Tori valla elanikud, kõige vähem aga Saarde valla elanikud.

Umbes pooled (52%) vastajatest leidsid, et turism soodustab kohalike noorte huvi kultuuripärandi hoidmise vastu, kuid selle väite puhul oli ka palju neid vastajaid, kes ei osanud öelda või kellel puudus kogemus (13%). Kõige vähem nägid turismi soodsat mõju noorte huvi suurenemisel kultuuripärandi vastu vastajad Saarde vallast.

Turismi tõttu tekkinud liiklusummikute osas olid kõige kriitilisemad Kihnu elanikud, samuti 18–25-aastased vastajad. 34% meestest ja 20% naistest arvasid, et turism tekitab liiklusummikuid. Seda, et piirkonnas on aeg-ajalt liiga palju turiste, tajusid ligi pooled (48%) Kihnu elanikud, samas Põhja-Pärnumaal tajus seda vaid 6% vastajatest. Keskmiselt 20% Pärnumaa elanikest tajub aeg-ajalt liigset turistide rohkest.

Kokkuvõtvalt saab elanike rahulolu kujundavate sotsiaalkultuuriliste mõjude kohta öelda, et neid tajutakse pigem positiivselt ja rahulolu toetavatena, negatiivseid mõjusid kogetakse vähem. Tulemustele tuginedes saab peamiste järeldustena sotsiaalkultuurilises mõõtmes välja tuua järgmist:

- Kohalikud kasutavad turismi eesmärgil loodud tegevusi ja teenuseid ka ise ning suur osa neist seostas turismi puhkealade loomise ning sotsiaalsete suhete soodustamisega kogukonnas. Seega toetavad turismi eesmärgil loodud tegevused ja teenused ka otseselt kohalike sotsiaalset heaolu.
- Turismil on selgelt positiivne mõju kultuuripärandi hoidmisele ja väärtustamisele. Turismisektoris põhikohaga töötajad näevad kultuurilist kasu teistest enam, peegeldades sellega kõrgemat teadlikkust turismi rollist kultuuri ja kogukondade arengus. See viitab sektoris sisemisele motivatsioonile ja kogemuspõhisele hinnangule.
- Külastajate kohalolu ei häiri enamiku elanike igapäevaelu, kuid tundlikkus selle suhtes varieerub. Kihnu elanikud ja noorem vanuserühm (26–40

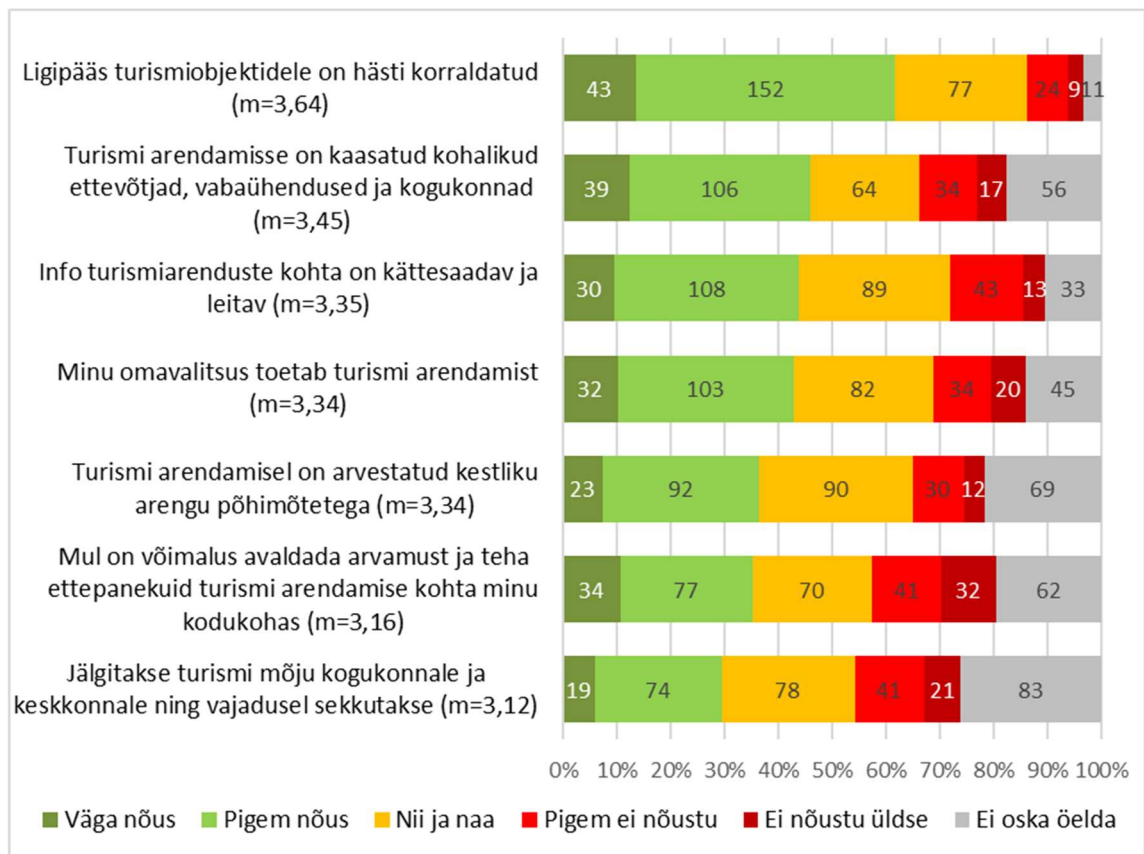
aastat) tajuvad külastajate mõju oma elurütmile tugevamalt, seega on osades kogukondades ja elanikerühmades turismivoogudega kaasnev sotsiaalne koormus tuntavam.

- Turismil on potentsiaal toetada kohalikku identiteeti, samuti noorte kaasatust kultuuri hoidmisel, kuid selle tajumine on ebaühtlane. Võib järeldada, et noorte teadlik sidumine kogukonna ja kultuuripärandi projektidesse on veel vähene.
- Ülerahvastatuse ja liiklusprobleemide tajumine on lokaalne. Kui Kihnu elanikud tunnetavad külastajate hulgast ning liikluskoormusest tulenevat ületurismi mõju tugevalt, siis Põhja-Pärnumaal neid probleeme peaaegu ei eksisteeri. See peegeldab turismikoormuse piirkondlikku kontsentreerumist ja vajadust tasakaalustada külastusvooge kogu maakonnas.

Turismijuhtimise ehk institutsionaalne mõõde (4. plokk)

Kestlikkuse prisma institutsionaalse mõõtme fookus on sotsiaalsel kapitalil, sealhulgas ühiskondlikel institutsioonidel, valitsusorganisatsioonidel, inimestevahelistel suhetel, kaasavatel planeerimisprotsessidel, partnerlussuhetel, koostööl ja võimusuhetel (Cottrell jt, 2013). Kui kõikide valdade puhul vastajatest 43% hindas, et nende omavalitsus toetab turismi arendamist (vt joonis 6), siis enim tajusid seda Kihnu elanikud (60%) ja vähim Põhja-Pärnumaa valla elanikud (18%), keskmisest vähem ka Lääneranna vallas (30%).

Keskmisest enam tajusid omavalitsuse toetust üle 65-aastased vastajad (50%) ning vähem noorimad – 18–24-aastased vastajad (22%). Institutsionaalse mõõtme puhul oli võrreldes teiste mõõtmetega enim neid, kes ei osanud väitele vastata või kellel puudus kogemus. Ettevõtete, vabaühenduste ja kogukondade kaasamisega turismiteenuste arendamisse nõustusid enim vastajad Kihnu vallast (68%) ja Tori vallast (56%), kogu Pärnumaa löikes turismisektoris põhikohaga töötavad vastajad (58%). Kõige vähem tunti kaasatust turismi arendamisse Põhja-Pärnumaal (31%) ja Lääneranna vallas (37%). Ka vanuseliselt ilmses erinevusi – 55–64-aastaste vanusegrupis tundsid kaasatust 52%, samas kui noorimas vanusegrupis tundsid seda 31% vastajatest.

Joonis 6. Rahulolu turismiga turismijuhtimise mõotmes. (n=316; m=keskmise hinnang väitele 5-palli skaalal, kus 5 on „Väga nõus“ ja 1 „Ei nõustu üldse“)

Sellega, et turismi arendamisel on arvestatud kestliku turismi põhimõtetega, nõustusid vastajad pigem vähe. Kui keskmiselt nõustus sellega 36% vastajatest, siis vähem nõustuti sellega Saarde (27%), Lääneranna (28%) ja Põhja-Pärnumaa valdades (31%). Keskmisest madalama hinnangu andis ka 28% 18–24-aastastest vastajatest.

Isiklikku kaasatust elanikuna turismi arendamisse võimalusega avaldada arvamust ja teha ettepanekuid tajus keskmiselt 35% vastajatest. Siiski tajuti seda keskmisest rohkem Tori vallas (46%) ja Kihnus (40%), vähim aga Saarde vallas (23%). Enim tajusid kaasarääkimise võimalust turismisektoris põhikohaga töötavad elanikud (52%).

Väite puhul, et turismi mõju kogukonnale ja keskkonnale jälgitakse ning vajadusel ka sekkutakse, oli enim neid, kes ei osanud väitele vastata või kellel puudus kogemus. Keskmiselt nõustus väitega 29% vastajatest, neis enim Kihnu elanike seas (48%) ja vähim Põhja-Pärnumaa elanike seas (18%). Samas oli vastajate seas keskmisest (20%) enam neid, kes väitega ei nõustunud – Põhja-Pärnumaal

29% ja Häädemeeste vallas 28%, samuti turismisektoris põhikohaga töötavad elanikud (30%).

Väitega, et ligipääs turismiobjektidele on hästi korraldatud, nõustus 62% kõikidest vastajatest, neist enim Kihnu elanikud (88%) ja vähim Saarde valla elanikud (36%). Infot turismiarenduste kohta pidasid kättesaadavaks ja leitavaks 44% vastajatest, kõige rohkem Kihnu vallas (56% vastajatest) ja Häädemeeste vallas (54%). Vanuserühmade lõikes hindasid info kättesaadavust parimaks üle 65-aastased vastajad (66% vastajatest), võrdluseks 41–54-aastatest tegid seda vaid 36%.

Tuginedes eeltoodud tulemustele saab peamiste järel dustena institutsionaalses mõõtmes välja tuua järgmist:

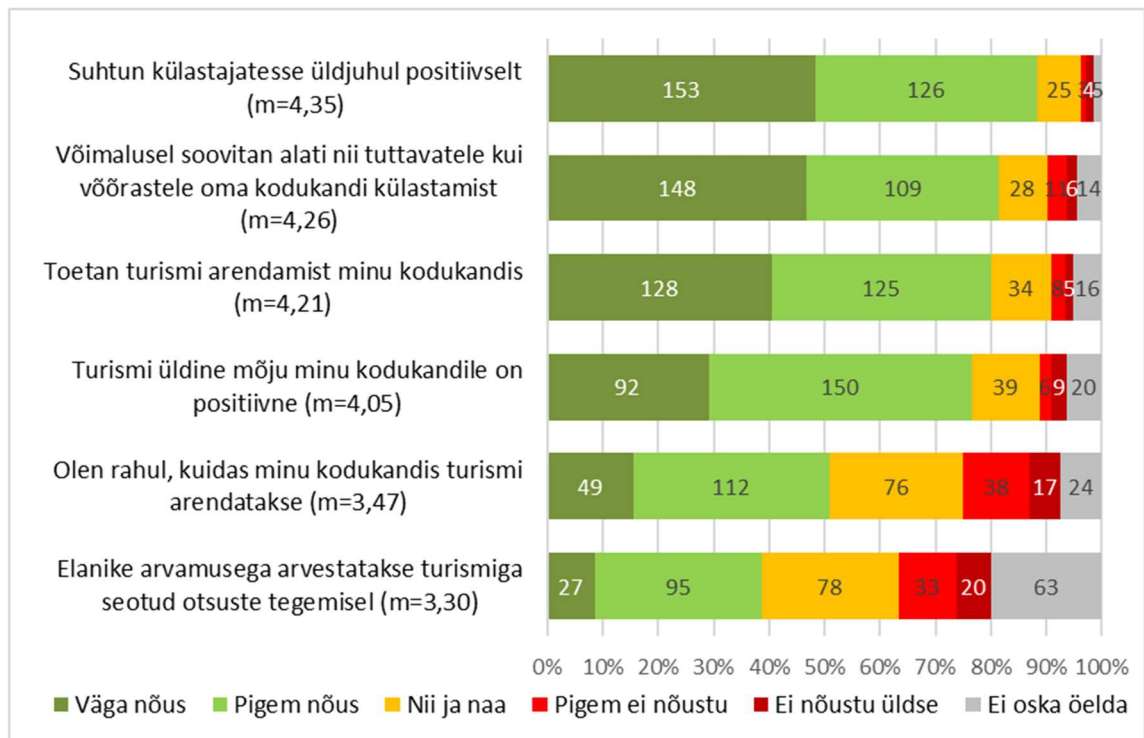
- Omavalitsuste tuge turismi arendamisel tajutakse piirkonniti ebaühtlasena. Kuigi keskmiselt 43% elanikest tunnetab, et omavalitsus toetab turismi, on toetus tugevaim Kihnus ja Tori vallas, samas kui Põhja-Pärnumaal ja Läänerannas nähakse kohaliku tasandi passiivsust. See viitab institutsionaalse suutlikkuse ja prioriteetide erinevusele Pärnumaa omavalitsuste vahel.
- Elanike, sh ettevõtete, kogukondade ja vabaühenduste kaasamist turismiarendusse tajutakse pigem ebaühtlaselt. Kaasatust tajutakse enim väiksemates kogukondades (nt Kihnu) ja vähim suurtes või hajusates valdades. See viitab, et kogukonnaosalus toimib paremini seal, kuhu on koondunud sotsiaalne kapital ja kus on toimivad suhtlusvõrgustikud.
- Kestliku turismi põhimõtete rakendamine ei ole elanike hinnangul veel piisav. Eriti madal hinnang nooremates vanuserühmades ja suuremates valdades viitab vajadusele läbipaistvama ja teadlikuma juhtimise järele.
- Järelevalve ja mõju hindamine on piirkondlikus turismiarenduses nõrk lüli.
- Ligipääsu turismiobjektidele peetakse üldiselt heaks, kuid tajutakse piirkondlikku ebaühtlust. Madalama hinnanguga piirkondades võivad esineda probleemid turismi juurdepääsutaristu ja selle hooldusega.
- Turismiarendusi puudutav info jõuab elanikegruppideni ebaühtlaselt. Eakamad elanikud tunnevad, et turismiinfo on kättesaadav, samas kui tööealised elanikud hindavad seda oluliselt kehvemaks – see võib viidata vajadusele digikanalite ja kommunikatsioonivõrgustike arendamiseks.

Tunnetuslik rahulolu turismiga (5. plokk)

Elanike tunnetuslik rahulolu turismiga peegeldab kokkuvõtlikult seda, kuidas kohaliku kogukonna liikmed hindavad turismi üldist mõju oma igapäevaelule ja elukeskkonnale. See mõõde kajastab tasakaalu elanike kogetud hüvede – näiteks majanduslike võimaluste, paremate teenuste ja kultuurilise elujõulisuse – ning võimalike puuduste, sealhulgas ülerahvastatuse, kasvavate kulude või keskkonnakoormuse vahel. (Cottrell jt, 2013) See väljendab ka, mil määral on turismi areng kooskõlas kogukonna väärtustega, aitab kaasa elukvaliteedile ja säilitab kohaliku toetuse turismile. Kõrge elanike rahulolu näitab, et turismi juhitakse ja arendatakse vastutustundlikult ja seda tajutakse kogukonnale kasulikuna. Samas annab madalam rahulolu märku võimalikest konfliktidest või tasakaalustamatusest, mis vajavad sihtkohaorganisatsiooni ja omavalitsuse sekkumist.

Enamik vastajaid (77%) nõustus sellega, et turismi üldine mõju nende kodukandile on positiivne (vt joonis 7). Teistest valdadest enim tajuti seda Kihnus (88%), Toris (82%) ja Häädemeeste vallas (80%), kuid sedasama tundsid peaaegu kõik (94%) turismisektoris põhikohaga töötajatest. Väiksem oli rahulolu turismi arendamisega vastajate kodukandis – seda väljendas 51% kõikidest vastajatest. Valdade lõikes oli rahulolu turismi arendamisega kõrgeim Kihnus (64%) ning Tori ja Häädemeeste vallas (a 60%), madalaim Saarde (32%) ja Lääneranna vallas (38%).

Enamik (80%) toetas turismi arendamist nende kodukandis, enim aga Tori valla elanikud (85%) ja turismisektoris põhikohaga töötajad (94%). Kui aga peaks soovitava tuttavatele ja võõrastele oma kodukandi külastamist, siis teeksid seda 81% kõikidest vastanutest, eriti need, kes elavad Kihnus (92%), ja need, kes töötavad põhikohaga turismis (97%). Veidi vähem, kuid siiski enamuses, kasutaksid seda võimalust Põhja-Pärnumaa (73%) ja Saarde (77%) valdade elanikud. Ka üldine suhtumine külastajatesse oma kodukohas oli 88%-l vastajatest positiivne.

Joonis 7. Tunnetuslik rahulolu turismiga. (n=316; m=keskmine hinnang väitele 5-palli skaalal, kus 5 on „Väga nõus“ ja 1 „Ei nõustu üldse“)

Vastanutest vähem kui pooled (39%) tunnetasid, et nende arvamusega arvestatakse turismiga seotud otsuste tegemisel. Keskmisest veidi rohkem tunnetasid seda Kihnu (48%) ja Tori valla (45%) elanikud. Turismisektoris põhikohaga töötavad elanikud tunnetasid seda keskmisest enam (55%), samas turismist majanduslikku tulu mittesaavad elanikud tunnetasid seda keskmisest vähem (34%). Kõige vähem tunnetasid nende arvamusega arvestamist turismiga seotud otsuste tegemisel vastajad Saarde vallast (27%) ja Häädemeeste vallast (30%).

Eeltoodud tulemustele tuginedes saab teha järgmisi järeldusi tunnetatava rahulolu kohta:

- Enamik Pärnumaa elanikke tajub turismi mõju oma elukeskkonnale pigem kasulikuna. Väiksemates ja tihedamalt seotud kogukondades tajutakse turismi kasu vahetumalt.
- Rahulolu turismi arendamise tasemega on märgatavalt madalam kui üldine suhtumine turismi. See erinevus viitab, et kuigi turismi peetakse põhimõtteliselt heaks, ei olda rahul sellega, kuidas arendustegevust juhitakse või prioriteete seatakse. Nõrgem rahulolu Saarde ja Lääneranna

valdades osutab vajadusele ühtlasema piirkondliku lähenemise ja kaasavama juhtimismudeli järele.

- Turismisektorist kasu saavad elanikud on turismi suhtes märkimisväärselt positiivsemad kui teised. See väljendab seost majandusliku kasu, isikliku heaolu ja positiivse hoiaku vahel.
- Kohalikud väärtused ja kogukonna identiteet on turismiga valdavalt kooskõlas. Positiivne suhtumine külastajatesse ja valmisolek kodukohta soovitada viitavad sellele, et turism pole Pärnumaa kogukondades veel tekitanud nn turismiväsimust, mida paljudes sihtkohtades sageli täheldatakse.
- Elanikud tunnetavad enda kaasatust otsustusprotsessides pigem vähe, mis võib mõjutada nende arusaamu ja hinnanguid turismile laiemalt.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et Pärnumaa elanikud on turismi suhtes sõbralikud ja selle arengut toetavad, kuid rahulolu sõltub tugevalt juhtimise kvaliteedist ja kaasamise tasemest. Maakonnal on olemas tugev alus vastutustundliku ja kogukonnakeskse turismi arendamise jätkamiseks, kui tõsta elanike usaldust ning suurendada nende kaasatust otsustusprotsessides.

3) Turismiga seonduvad aktuaalsed teemad

Elanike kaasamist turismiarendusse toetab nende teadlikkus turismisektoris toimuvast ning informeeritus kohalikest turismiarendustest, samuti võimalus kaasa rääkida aktuaalsetel teemadel, mis puudutavad nende heaolu ja elukeskkonda. Seetõttu uuriti osalejatelt, milliseid turismiarendusega seotud organisatsioone nad teavad, millistest allikatest nad otsivad infot nende kodukandi turismi kohta ning millised on hetkel nende jaoks kõige kriitilisemad turismiga seonduvad teemad.

Oma kodukandis tegutsevatest turismiarenduse organisatsioonidest nimetati küll peamisi, nagu Romantiline Rannatee, Rohelise Jõemaa Koostöökogu, Visit Pärnu, Visit Soomaa ja Destination Pärnu, kuid suur osa vastajatest nimetas turismiarendajatena kohalikke ettevõtteid, ürituste korraldajaid, aga ka muuseume, giide, külaseltse ja elanikke. Märgiti ära ka viis isikut, kes elanike arvates turismi arendamisega nende kodukohas tegelevad: Aivar Ruukel, Marika Kose, Kaja Lotman, Kati Uuspõld ning Hendrik ja Triin Raave.

Turismiarenduse kohta teavet otsiti enim Visit-kodulehtedelt (Visit Pärnu, Visit Estonia, Visit Soomaa, Visit Kihnu, Visit Matsalu), kuid peaaegu sama olulised on valdade/omavalitsuste infokanalid (koduleht, Facebooki leht ja paber kandjal ajaleht). Paljud otsivad infot ka interneti vahendusel (Google jt brauserid) ja Facebooki lehtedelt ja kogukonnagrupidest, üksikud mainisid Instagrami. Elanikud loevad ka kohalikke infostende ja kuulutuste tahvleid ning kuulavad, mida tuttavad-sõbrad räägivad.

Pärnumaa elanike teadlikkus turismiarendusest peegeldab kogukonnakeskset arusaama turismist – turism on kohalike inimeste ühine tegevus. Samas annab vähene teadlikkus ametlikest arendusorganisatsioonidest märku vajadusest parandada kommunikatsiooni ja suurendada läbipaistvust, mis võimaldaks elanikel tunda end teadlikena ja mõjusate osalejatena turismi kujundamises.

Avatud küsimusele turismiga seonduva kõige aktuaalsema ja kriitilisema teema kohta laekus hulgaliselt vastuseid. Omavalitsuste löikes on nii sarnaseid kui ka eristuvaid probleeme ja tähelepanekuid. Vastused peegeldavad kahetisi tundeid turismi suhtes: ühelt poolt nähakse piirkonna potentsiaali ja majanduslikke võimalusi, teiselt poolt paistab rahulolematust tasakaalustatud turismiarenduse ja juhtimisega. Üldtoon on pigem toetav, elanikud väärtustavad Pärnumaad kui külastuskohta, samas soovivad, et turism areneks rohkem kohalikke kaasavalt, loodust ja elukeskkonda austavalt ning maakondlikult sidusamalt. Peamiste teemade ja tähelepanekutena saab vastuste põhjal välja tuua järgmist:

Piirkondliku ebavõrdsuse tajumine

Vabavastustest jäi silma mure turismiga seonduvate arenduste koondumise pärast Pärnu linna ning valdades tunnetati nii tähelepanust ja investeeringutest kõrvalejäämist. Mitmes vastuses kõlas soov tuua külastajaid rohkem maapiirkondadesse, arendada piirkondlikke tooteid ja luua ühtsem Pärnumaa turismisüsteem, kus linn ja vald toimivad partneritena, mitte eraldiseisvate keskustena. Lääneranna, Põhja-Pärnumaa ja Saarde elanikud tõid välja, et nende piirkonnas on omavalitsuste tegevus turismi arendamisel pigem juhuslik või märkamatu. Häädemeestel ja Kihnus leiti, et kuigi turism on aktiivne, vajab see paremat koordineerimist ja kohaliku eluoluga arvestamist. Tori vastajad viitasid vajadusele tuua linnast turismivoogu ka lähiümbrusse, et tekiks tasakaal

Pärnu linna ja ümbritsevate valdade vahel. Üldiselt sooviti ühtset maakondlikku koostööd ja turundust, mis levitaks turismihuvi üle kogu Pärnumaa.

Juhtimine, koostöö ja turundus

Elanikud tunnevad, et omavalitsuste roll turismiarenduses on ebaühtlane – mõnel pool (nt Häädemeeste, Lääneranna, Põhja-Pärnumaa) tajuti isegi passiivsust või süsteemse arendustegevuse puudumist. Korduvalt mainiti vajadust parema koostöö, ühisturunduse ja infovahetuse järele elanikega. Sooviti näha turismikoordinaatorite tugevamat rolli, eriti väiksemates valdades.

Hooajalisus

Kõikides valdades tõsteti esile turismi sesoonsust – suvel on külastajaid palju ja ürituste kalender tihe, kuid sügistalvine periood jääb tühjaks. Elanikud näevad selles kasutamata potentsiaali ja soovivad rohkem aastaringset toimivaid tegevusi ja üritusi, mis pakuksid kohalikele püsivaid töökohti ja külastajatele mitmekesist kogemust. Hooajalisust süvendab vastajate hinnangul ka transpordi ja teenuste kättesaadavusega seonduv – talvel on keeruline liikuda ja paljud majutusettevõtted on samuti suletud.

Taristu ja külastuskeskkond

Vastused viitavad vajadusele parandada külastajale suunatud taristut ja kohaliku elukeskkonna mugavust – puuduvad või kehvast seisusest on avalikud tualetid, matkarajad, puhkealad, parkide ja viitade süsteem, rannapääsud ning turvalised kergliiklusteed. Mitmel korral avaldati arvamust, et taristu parendamine peaks teenima ühtviisi nii turiste kui ka kohalikke ja muutma piirkonna elukvaliteeti paremaks.

Külastajate käitumine

Külastajate lugupidamatu ja vastutustundetu käitumise üle kurdeti eriti Kihnus ja Häädemeestel, toonitati kohalike privaatsuse rikkumist, lärmakust, prügistamist, liiklusohtlikku käitumist jms. Lääneranna ja Saarde elanikud nägid vajadust külastajate teadlikkuse tõstmise järele, sh loodushoiureegleid selgitavad infotahvliid ja märgistused. Need probleemid toovad esile vajaduse külastajate

teadlikkuse ja vastutustunde suurendamiseks, samuti kohalike kaasamiseks turismiharidusse ja müksamistel² põhinevatele lahendustesse.

Hindade ja ligipääsetavuse probleemid

Vastustes toodi välja kõrged hinnad, eriti Pärnus, mis mõjutavad nii turistide kui kohalike võimalusi puhata ja sündmustel osaleda. Samuti mainiti parkimiskorralduse ja ühistranspordi kitsaskohti, mis raskendavad liikumist ja vähendavad piirkonna ligipääsetavust.

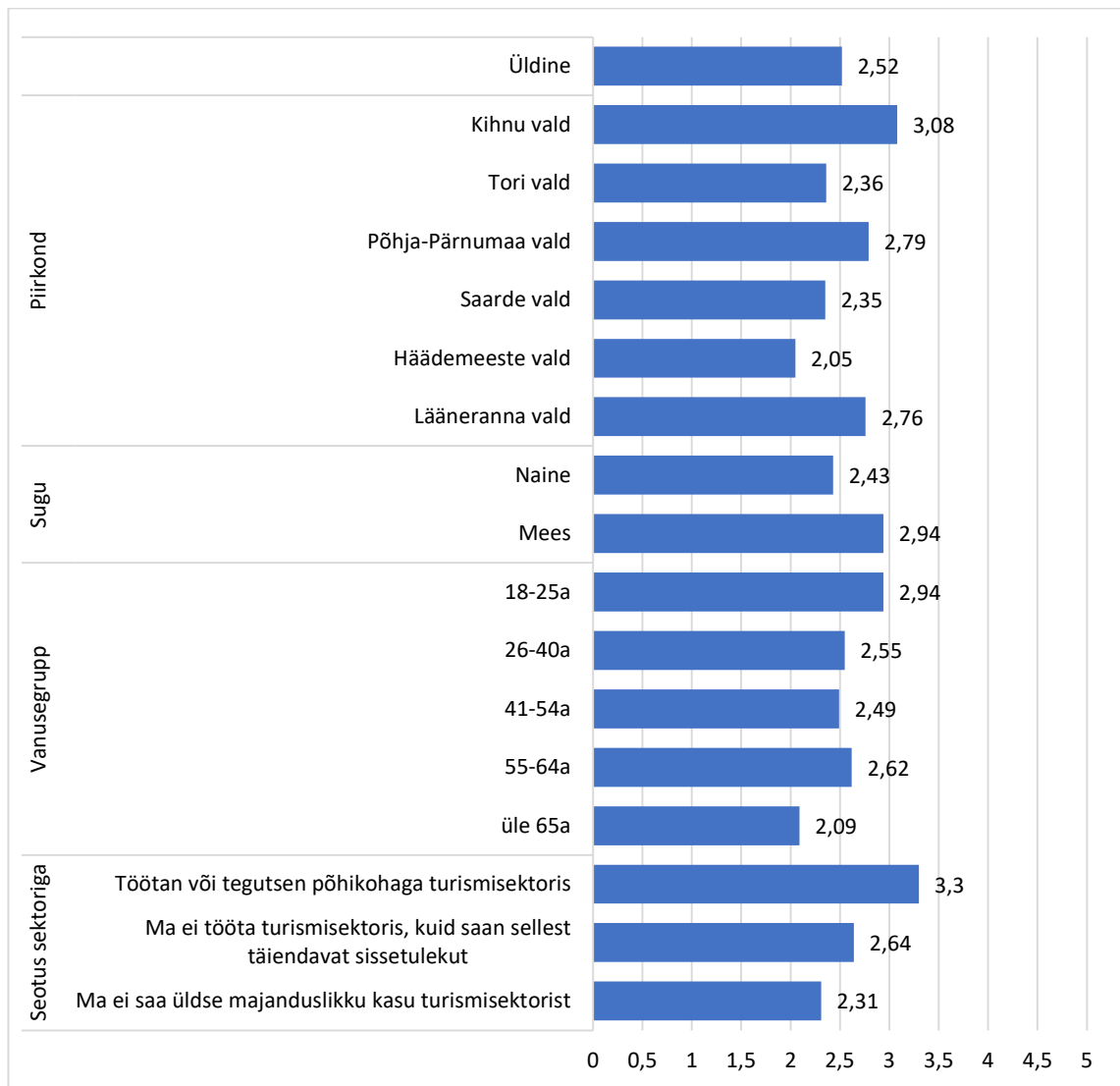
Loodus ja keskkonnahoid

Pärnumaa elanikud on selgelt loodust väärtustavad ja tajuvad, et turismi kasv peab käima käsikäes keskkonnahoiuga. Murekohana mainiti eelkõige prügistamist, hooldamata radasid, rannaalade sulgemist või ülerahvastatust, kuid ka suuremahulisi arendusi (nt tuulepargid, kaevandused), mis võivad kahjustada piirkonna mainet loodusturismi sihtkohana. Rõhutati vajadust säilitada rabade ja märgalade seisukorda, hoida metsad ja mererannad korras ning küllastajatele kättesaadavad, samas neid säästlikult majandades. Eriti mures olid Kihnu ja Häädemeeste elanikud küllastajate arvu pärast – nende hinnangul peab see jääma looduse taluvuspiiridesse, vastasel juhul kannatavad tundlikud saare ja rannaökosüsteemid. Üldine ootus on, et turism oleks loodusega kooskõlas ja väärtuspõhine, mitte vaid majandustulemustele orienteeritud.

Uuringuga sooviti teada saada, mil määral turismiga seonduv on toetanud elanike teadmiste omandamist kestlikkusest ja keskkonnahoiust. Vastajatel paluti seda hinnata 5-palli skaalal, kus 5 tähistas teadmiste märgatavat suurenemist ja 1 seda, et teadmised ei ole üldse suurenenud. Keskmise hinnangu keskkonnateadlikkuse kohta oli 2,52 (vt joonis 8). Kõigi vastajate peale kokku ei osanud oma teadmiste suurenemist tänu turismile hinnata 17% vastajatest, teadmiste märgatavat kasvu märkis 12% vastajatest.

---

² Müksamine e nügimine - väike sekkumine, mis mõjutab inimeste käitumist ennustatavas suunas, toetudes käitumuslikele taipamistele, piiramata valikuvabadust ja muutmata majanduslikke väljavaateid (Thaler ja Sunstein, 2008)

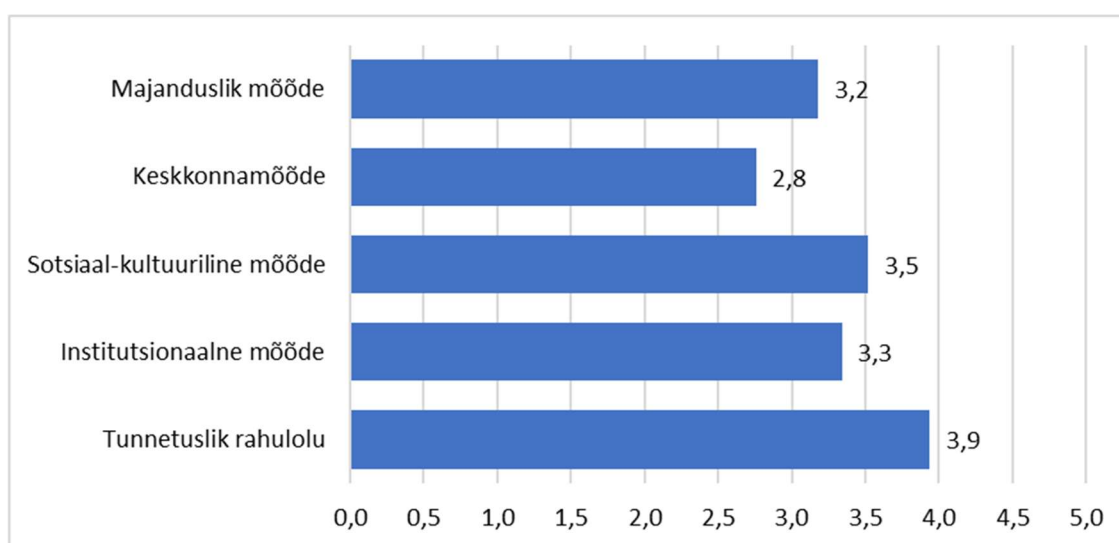
Joonis 8. Elanike keskmine hinnang tänu turismile teadmiste omandamise kohta kestlikkusest ja keskkonnahoiust.

Kõrgeimaks hindasid keskkonnateadmiste omandamist tänu turismile Kihnu valla elanikud ($m=3,08$), Häädemeeste valla elanikud seda kõige tagasihoidlikumaks ($m=2,05$). Vanuserühmadest tunnetasid noored, 18–25-aastased ($m=2,94$) enim uute teadmiste omandamist, samuti turismisektoris põhikohaga tegutsevad inimesed ($m=3,3$). Mehed hindasid oma keskkonnateadmiste suurenemist tänu turismile kõrgemalt ($m=2,94$) kui naised ($m=2,43$).

Elanike üldine rahulolu turismiga

Elanike rahulolu turistide kohaloleku ja turismiga nende kodukohas, samuti nende toetus turismi arengule on oluline osa turismipiirkonna edukas arendamises ja kuvandi loomises (Cottrell jt, 2013). Sealjuures kujundavad elanike rahulolu turismiga kõik kestlikkuse mõõtmed, milleks on keskkonna-

majanduslik, sotsiaalkultuuriline ja institutsionaalne mõõde (Cottrell jt, 2013). Kui institutsionaalse mõõtme fookus on sotsiaalsel kapitalil, sealhulgas ühiskondlikel institutsioonidel, valitsusorganisatsioonidel, inimestevahelistel suhetel, kaasavatel planeerimisprotsessidel, partnerlussuhetel, koostööl ja võimusuhetel, siis sotsiaalkultuuriline mõõde käsitleb kohalikku elanikku ja nende teadlikkust, kogemusi, teadmisi, oskuseid ja käitumist kui sihtkoha arendamise ressursi. Keskkonnamõõde on seotud loodusväärtuste, taastuvate ja taastumatute ressursside olukorra tajumisega, samuti turistide keskkonnakäitumise ja selle võimaldamisega sihtkohas. Majanduslik mõõde aga hõlmab piirkondlikku majanduslikku tulu, sealhulgas elanike materiaalsel heaolu, tööhõivet ja sissetulekut. Eeltoodud tulemuste ja järelduste üldistamiseks ning visuaalseks esitluseks leiti teemagruppide põhjal väidete aritmeetilised keskmised, mis võimaldavad nii eelnevaid kui tulevasi uuringuid võrrelda (vt joonis 8). Aritmeetilise keskmise arvutamisel võeti aluseks vastajate antud hinnangud 5-palli skaalal, kus 5 vastab vastusele „Väga nõus“ ja 1 vastusele „Ei nõustu üldse“.

Joonis 8. Elanike indikatiivne rahulolu turismiga Pärnu maakonnas.

Keskmine hinnang kõikide kestlikkuse prisma mõõtmete lõikes jääb vahemikku 2,8–3,5 ning peegeldab elanike üldiselt mõõdukat rahulolu turismiga. Kõrgem sotsiaalne toetus turismile näitab, et turismi nähakse olulise piirkondliku arengu osana. Samas saab veidi madalamatest hinnangutest keskkonna- ja majandusmõõtmes välja lugeda vajadust tasakaalustatuma turismijuhtimise ja arendamise järele just nendes valdkondades. Institutsionaalses ehk turismijuhtimise mõõtmes peegeldub samuti mõõdukas elanike rahulolu.

Tunnetuslik rahulolu on Pärnumaa elanike seas kõrgem kui teiste mõõtmete hinnangud, mis viitab sellele, et üldine hoiak turismi suhtes on positiivne, kuigi konkreetsetes valdkondades (nt keskkond, juhtimine) nähakse kitsaskohti. See võib tuleneda elanike üldisest teadlikkusest turismi kui piirkonna majanduse ja identiteedi kandva valdkonna rollist. Samuti näitab see, et turismist saadav kasu (töövõimalused, piirkonna elavnemine ja kultuuriline mitmekesisus) kaalub elanike hinnangul üles võimaliku negatiivse mõju. Tajutava rahulolu kõrgem tase võib peegeldada ka kohaliku uhkust oma kodukoha vastu ning usaldust, et turismi arengut suudetakse suures plaanis juhtida vastutustundlikult.

Ettepanekud

Pärnumaa elanikud toetavad turismi ja näevad selles potentsiaali. Tuginedes uuringu järeldustele on allpool esitatud mõned soovitusel Pärnu Linnavalitsuse arenguosakonnale kohalike elanike rahulolu suurendamiseks turismiga, nende paremaks kaasamiseks ning turismisektori positiivsema kuvandi kujundamiseks. Soovitusi saab Pärnu turismisihtkoha arendusorganisatsioon arvesse võtta hetkel kehtiva turismistrateegia eesmärkide täitmisel ning Roheliste Sihtkohtade programmi järgimisel.

Ettepanekud sihtkohaorganisatsioonile

- Tuua rohkem esile turismi otsene majanduslik mõju kohalikele, näidata, kuidas turism aitab mitmekesistada ka kohalikke teenuseid ja elukeskkonda (sh investeeringud, töökohad, taristu).
- Soovitav on suurendada tähelepanu kogukondliku turismi arendamisele, et tugevdada kohalike elanike rolli ja omanditunnet sihtkoha arendamises ning tagada turismi kasude laiem jaotus piirkonnas.
- Integreerida keskkonnateemad sihtkoha turundusse ja külastajate suunamisse (nt "käitu nagu kohalik" juhised või külastajate keskkonnakäitumise kampaaniad prügi, liikumisteede, vaikuse hoidmise kohta).
- Koordineerida läbi turunduse külastuskorraldust, näiteks ühendades eri valdades asuvad matkarajad ja looduslad läbi digilahenduste üheks süsteemiks.
- Toetada kohalike osalemist keskkonnaalgatustes (kogukondlikud koristus- ja loodusharidusüritused jms), et tugevdada sidet turismiga ja anda kohalikele võimalus kaasata turiste nendesse tegevustesse.
- Suurendada kohalike kaasatust turismiidentiteedi loomisel, kaasates kogukondi piirkondlike turismilugude, brändi ja sündmuste arendamisse. See aitab kujundada turismi kui kogukonna ühist projekti, mitte n-ö väljastpoolt tulnud tegevust.
- Toetada noorte osalust turistidele suunatud kultuuritegevuses läbi konkreetsete projektide/programmide või praktikavõimaluste kaudu.
- Vähendada ületurismi tajutavat mõju tõmbekeskustes, rakendades külastusvoogude juhtimise strateegiaid, nagu ajaliselt ja ruumiliselt

hajutatud külastused, hooajavälised kampaaniad, maksimaalkoormuse planeerimine vms.

- Tugevdada piirkondlikku koostöövõrgustikku, jätkata turismiasjalisi koondavate seminaride, foorumite, koolituste jms korraldamist ning leida võimalusi osaluse suurendamiseks. Kaasata turismiasjalistele suunatud sündmustele ka omavalitsusi, kogukondade gruppe ja teiste valdkondade ettevõtjaid.
- Leida laiemal elanikkonnani jõudvaid infojagamise lahendusi, et parandada elanike informeeritust turismiprojektidest ja tulemustest. Andmetel põhinev turismijuhtimine (külastusstatistika, majandusmõju, külastaja ja elanike rahulolu jt) suurendab elanike usaldust ja toetust.

Ettepanekud omavalitsustele

- Integreerida turism tugevalt kohaliku tasandi arengu- ja tegevuskavadesse ning parendada selle sidusust kohaliku sotsiaal-, keskkonna- ja majanduspoliitikaga.
- Toetada ja arendada lähipiirkondade vahelist turismikoostööd lähtudes külastaja liikumise teekonnast ning huvist piirkonna vastu.
- Jälgida ja reguleerida turismisurvet tundlikes piirkondades ja elanike elukeskkonnas (parkimise korraldamine, ümbersõidud jms).
- Arendada turistile arusaadavat jäätmekorraldust, eriti turistide meelispaikades, samuti leida lahendusi loodusobjektide juures asuvate tualettide rajamiseks ja hooldamiseks.
- Toetada roheline taristu ja liikumisvõimaluste arendamist – jalgratta- ja kergliiklusteed, ühistransport ja elektrisõidukite laadimistaristu loovad tasakaalu küllastajate ja kohalike liikumisvajaduste vahel.
- Leida tõhusamaid võimalusi elanike kaasamiseks turismiga seonduvate otsuste tegemisse ja planeeringutesse.
- Võimendada kogukonnast lähtuvaid algatusi ja toetada külaseltse, vabaühendusi ja kohalikke teenusepakkujaid, kes loovad lisaväärtust turismile ja kogukonnale korraga.
- Suurendada elanike turvatunnet ja koostööd korrakaitsega, eriti suveperioodil, kus ületurismi ilmingud (rahvarohkus, liigne müra, prügistamine ja liiklus) mõjutavad kohalike heaolu.

- Leida lahendusi omavalitsuste töötajate turismiteadlikkuse suurendamiseks. Laiemad teadmised aitavad integreerida turismi piirkondliku arengu strateegiatesse.
- Võimaldada paremat teabe liikumist elanike ja ametnike vahel, et elanike häält turismiteemadel oleks kuulda ja nad saaksid tagasisidet anda.
- Kohandada turismikommunikatsiooni erinevatele sihtrühmadele. Vanuserühmade erinevad harjumused ja oskused (nt noored digikanalites, eakamad paberväljaannetes) nõuab mitmekesist teavitustaktikat.

Uuringu piirangud ja edasised uuringusoovitused

Uuringus antakse ülevaade Pärnumaa elanike turismiga rahulolust ja pakutakse teavet piirkonna turismipoliitika ja -juhtimise kujundamiseks. Siiski tuleb tulemuste tõlgendamisel arvestada mõningate piirangutega, mis võivad mõjutada andmete üldistatavust ja tõlgendussügavust.

Kuigi uuring hõlmas vastajaid kõigist Pärnumaa valdadest ning valim mahtus suuremas osas veapiiridesse nii rahvastikuarvu, erinevate vanuserühmade ja meeste-naiste jaotuse puhul, ei olnud vastajate arv ja jaotus täielikult proportsionaalne omavalitsuste tegeliku rahvaarvuga. Mõnes väiksemas vallas võib üksikute vastuste kaal olla seetõttu suhteliselt suur. Lisaks oli küsimustik täidetav vaid veebiplatvormil, mistõttu ei pruukinud see olla kõigile kättesaadav.

Vastamine oli vabatahtlik, seega võisid uuringus osaleda eelkõige need elanikud, kellel on turismi suhtes tugevamad arvamused – kas positiivsed või negatiivsed. See võib mõjutada tulemuste tasakaalu ja laiema elanikkonna esindatavust.

Uuring põhineb vastajate isiklikel hinnangutel ja tajudel, mitte objektiivsetel mõõdikutel. Seetõttu peegeldavad tulemused pigem elanike subjektiivset arvamust turismi mõjust, mitte otseselt mõõdetavat majanduslikku või keskkondlikku mõju.

Uuringus kajastatakse olukorda kindlal ajahetkel ning tulemused võivad muutuda sõltuvalt turismihooajast, küllastajarühmadest või majanduslikest ja poliitilistest muutustest.

Uuringus kasutatud kvantitatiivne meetod annab hea ülevaate üldistest trendidest, kuid ei võimalda sügavamalt arusaama nende hinnangute põhjustest. Kuigi vabavastustena laekus palju sisukat infot ka hinnangute põhjuste kohta,

võivad kvalitatiivsed intervjuud või fookusgrupid aidata süvitsi mõista hinnangute erinevust.

Pidades silmas noorte ühiskondlikku rolli ja eristumist vanematest vanusegruppidest, oleks tulevikus soovitatav uurida eraldi nende ootusi ja võimalusi turismi arengus osalemiseks. See aitaks tugevdada põlvkondade vahelist sidusust ja arendada ka tulevikku suunatud turismiharidust.

Uuringuga näidati, et turismiinfo kättesaadavus ja kommunikatsioonikanalid võivad mõjutada elanike hoiakuid. Edaspidi võiks uurida, millised teabevormid (avalikud arutelud, sotsiaalmeedia, kohalikud infoväljaanded jt) suurendavad elanike kaasatust, kaasatuse tunnet ja positiivset hoiakut turismi suhtes.

Lisad

Küsitlusankeet

Hea Pärnu linna elanik!

Mida Teie arvate turismist oma kodukohas?

Pärnumaa on hinnatud piirkond puhkamiseks nii sise- kui ka välituristide seas.

Turismiarenduse eestvedajatena Visit Pärnu meeskonnas soovime teada saada, mida teie kohaliku elanikuna arvate turismist ning kuidas olete rahul turismiarendusega oma kodukohas.

Kutsume teid küsimustikku täitma - ootame väga teie mõtteid ja kogemusi turismi ja selle arendamise kohta oma kodukohas.

Küsimustik on anonüümne ja selle täitmine võtab aega umbes 5-12 minutit. Kõigi vastanute vahel, kes soovivad osaleda loosimises ja jätavad küsimustiku lõpus oma telefoninumbri, loosime välja mõnusaid spaaelamusi.

Loosirattas keerlevad üks spaapakett kahele inimesele Estonia Resort Hotel & Spa's (majutus, buffee hommikusöök, spaa- ja saunakeskuse külastus), 3 Estonia SPA & SAUN keskuse ning 3 Estonia spaakeskuse TERMID külastuse üksikpääset.

Loosimine toimub pärast uuringuperioodi lõppemist. Võitjatega võtab telefoni teel ühendust Visit Pärnu esindaja.

Täname kõiki vastajaid kaasamõtleme eest!

Uuring viiakse läbi perioodil 01.09.2025 kuni 30.09.2025. Uuringut aitab läbi viia Tartu Ülikooli Pärnu kolledž.

A-osa

1. Millise omavalitsuse haldusalasse jääb teie püsiv elukoht? *

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Pärnu linn
- Kihnu vald
- Tori vald
- Põhja-Pärnumaa vald
- Saarde vald
- Häädemeeste vald
- Lääneranna vald

2. Millises Pärnu linna osas te elate?

- Pärnu kesklinnas
- Audru osavallas
- Paikuse osavallas
- Tõstamaa osavallas

3. Teie sugu: *

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Naine
- Mees
- Ei soovi vastata

4. Palun märkige oma vanus täisaastates:*

Kirjutage vastus siia: .....

5. Milline väide kehtib teie kohta kõige enam? *

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Töötan või tegutsen põhikohaga turismisektoris (nt majutus, reisikorraldus, restoran, seikluspark, muuseum, korraldan näitusi/sündmusi vms; olen ise turismiettevõtja)
- Ma ei tööta turismisektoris, kuid saan sellest täiendavat sissetulekut (nt teen giidituure, müün käsitööd, pakun eramajutust vms)
- Ma ei saa üldse majanduslikku kasu turismisektorist
- Muu, palun täpsustage: .....

6. Oskate te nimetada mõnda enda elukoha lähedal asuvat paika või vaatamisväärsust, mida turistid armastavad külastada?

.....

7. Kas teate ka mõnda suursündmust (nt kontsert, rahvusvaheline spordivõistlus vm), mis toimub teie elukoha lähedal? Palun nimetage, kui teate

.....

8. Milliseid sündmuseid või kohti armastate ise Pärnumaal ja/või oma kodukandis külastada? Palun nimetage mõni.

.....

B. osa. Kohaliku elaniku rahulolu turismiga

9. Turismi majanduslik mõju

Järgnevatele väidetele vastamisel palun lähtuge oma püsivast elukohast - kuidas te tunnetate olukorda oma elukohas.

Palun valige kõige sobivam vastusevariant.

	Väga nõus	Pigem nõus	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda / Puudub kogemus
Turism loob kohalikele töökohti						
Turism võimaldab teenida lisaissetulekuid kõrvaltegevuste kaudu (nt majutamine, käsitöö, giiditeenused)						
Turism elavdab ja laiendab kohaliku ettevõtluse valdkondi						
Turismi tõttu on maa ja kinnisvara hinnad tõusnud						
Turism elavdab ja laiendab kohaliku ettevõtluse valdkondi Turismi tõttu on maa ja kinnisvara hinnad tõusnud Turism põhjustab kaupade ja teenuste hindade tõusu						

10. Turismi mõju keskkonnale

Järgnevatele väidetele vastamisel palun lähtuge oma püsivast elukohast - kuidas te tunnetate olukorda oma elukohas. Palun valige kõige sobivam vastusevariant.:

	Väga nõus	Pigem nõus	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda / Puudub kogemus
Turism suurendab survet looduskeskkonnale						
Turismihooajal satub looduskeskkonda tavalisest rohkem jäätmeid						
Turismi tõttu esineb probleeme joogivee kättesaadavusega						
Turismi arendatakse looduskeskkonda kahjustamata						
Looduses liikumine on külastajate jaoks korraldatud(rajad, suunavad viidad, sildid jms)						

	Väga nõus	Pigem nõus	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda / Puudub kogemus
Külastajad järgivad looduskeskkonnas liikumise ja prügi käitlemise reegleid (käituvad vastutustundlikult, hoiavad loodust						

11. Turismi sotsiaalne ja kultuuriline mõju

Järgnevatele väidetele vastamisel palun lähtuge oma püsivast elukohast - kuidas te tunnetate olukorda oma elukohas. Palun valige kõige sobivam vastusevariant.

	Väga nõus	Pigem nõus	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda / Puudub kogemus
Turism aitab hoida ja väärtustada kohalikku kultuuripärandit						
Külastajate kohalolu ei sega minu igapäevaelu						
Külastajatele loodud teenused ja sündmused pakuvad mulle erinevaid meelelahutuslikke võimalusi						
Turism soodustab kohalike noorte seas huvi kultuuripärandi hoidmise vastu						
Turism toetab muuseumite säilimist ja arendamist						
Turism tekitab liiklusummikuid						
Turiste on aeg-ajalt liiga palju						

12. Turismijuhtimine

Järgnevatele väidetele vastamisel palun lähtuge oma püsivast elukohast - kuidas te tunnetate olukorda oma elukohas. Palun valige kõige sobivam vastusevariant.

	Väga nõus	Pigem nõus	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda / Puudub kogemus
Minu omavalitsus toetab turismi arendamist						
Turismi arendamisse on kaasatud kohalikud ettevõtjad, vabaühendused ja kogukonnad						
Turismi arendamisel on arvestatud kestliku arengu põhimõtetega (nii majanduslike ja keskkondlike aspektide kui ka kohaliku kogukonna huvidega)						
Mul on võimalus avaldada arvamust ja teha ettepanekuid turismi arendamise kohta minu kodukohas						
Jälgitakse turismi mõju kogukonnale ja keskkonnale ning vajadusel sekkutakse						
Ligipääs turismiobjektidele on hästi korraldatud						

	Väga nõus	Pigem nõus	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda / Puudub kogemus
Info turismiarenduste kohta on kättesaadav ja leitav						

13. Tunnetuslik rahulolu
Vastake täpselt nii nagu tunnete.

	Väga nõus	Pigem nõus	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda / Puudub kogemus
Turismi üldine mõju minu kodukandile on positiivne						
Olen rahul, kuidas minu kodukandis turismi arendatakse						
Toetan turismi arendamist minu kodukandis						
Võimalusel soovitan alati nii tuttavatele kui võõrastele oma kodukandi külastamist						
Suhtun külastajatesse üldjuhul positiivselt						
Elanike arvamusega arvestatakse turismiga seotud otsuste tegemisel						

14. Saan öelda, et tänu turismile ja külastajatele on minu enda teadmised kestlikkusest ja keskkonnahoiust:

5 - märgatavalt suurenenud	4	3	2	1 - ei ole tuldse suurenenud	ei oska öelda
☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Kas oskaksite nimetada teie kodukandis turismiarendusega tegelevaid organisatsioone (ühendused, kogukondlikud grupid, liidud jt)?

.....

16. Kas teate, millistest infokanalitest / infoallikatest saab otsida turismiinfot enda kodukandi kohta?

- Jah
- Ei

17. Palun nimetage mõni infokanal, mille kaudu otsite turismiinfot enda kodukandi kohta

.....

18. Kas soovite omalt poolt veel midagi lisada? Mis on praegusel hetkel teie jaoks kriitilise tähtsusega teema turismiga seoses?

.....

Suur tänu, et võtsite aega vastamiseks. Teie vastused aitavad meil mõista, kuidas kohalikud elanikud turismi suhtuvad ning arvestada teie arvamusega turismitegevuste planeerimisel ja arendamisel.

Viidatud allikad

- Cottrell, S. P., Vaske, J. J., & Roemer, J. M. (2013). Resident satisfaction with sustainable tourism: The case of Frankenwald Nature Park, Germany. *Tourism Management Perspectives*, 8, 42–48. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tmp.2013.05.005>
- Deery, M., Jago, L., & Fredline, L. (2012). Rethinking social impacts of tourism research: A new research agenda. *Tourism Management*, 33(1), 64-73
- Dimock, M. (2019). Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins. *Pew Research Center*, 17(1), 1–7.
- ETIS. The European Tourism Indicator System. ETIS toolkit for sustainable destination management. (2016). European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2873/983087
- Falak, S., Chiun, L. M. and Wee, A. Y. (2014). A repositioning strategy for rural tourism in Malaysia – community’s perspective. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, vol. 144, pp. 412–415. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.310>
- Hunt, E. (2017, August 4). ‘Tourism kills neighbourhoods’: how do we save cities from the city break? *The Guardian*. www.theguardian.com.
- Juust, L. (2020). Uuringu „Pärnu kui turismisihtkoha kuvand kohaliku elaniku silme läbi 2020“ analüüs. Tartu Ülikooli Pärnu kolledž. https://parnu.ee/failid/uuringud/P2rnu_kuvand_kohalike_seas_2020.pdf
- Kohalike elanike turismiuuring. (2005). Pärnu linn. https://parnu.ee/failid/uuringud/Kohaliku_elaniku_turismiuuring_2005.pdf
- Lundberg, E. (2014). *Tourism Impacts and Sustainable Development*. Gothenburg: University of Gothenburg.
- MaCorr Research. (n.d.). Sample size calculator. <https://www.macorr.com/sample-size-calculator.htm>
- Mehdiabadi, A., Wanke, P. F., Khorshid, S., Spulbar, C., and Ramona Birau, R. (2021). A New Hybrid Fuzzy Model: Satisfaction of Residents in Touristic Areas toward Tourism Development. *Mathematical Problems in Engineering*, Article ID 6650735. <https://doi.org/10.1155/2021/6650735>
- Ritchie, J. R., & Crouch, G. I. (2005). *The competitive destination: A sustainable perspective*. Cambridge, MA: CABI Publishing.

- Strauss, W. and Howe, N. (2000). *Millennials Rising: The Next Great Generation*. New York, NY: Vintage Original. p. 370. ISBN 0-375-70719-0.
- Szilágyi, Z. P. (2023). Examining the Virtues of Organisational Citizenship Behaviour (OCB) at an SME. *International Journal of Engineering and Management Sciences*, 1–12. <https://doi.org/10.21791/IJEMS.2023.036>
- R. Thaler ja C. Sunstein. (2008). *Nudge*. Penguin Books.
- Õun, K., Kärp, M., Viin, T., Kandelin, I., Einberg, H., Roosipõld, A. ja Hinsberg, A. (2023) Pärnu kui turismihtkoha kuvand kohalike elanike seas. Tartu Ülikooli Pärnu kolledž. https://visitparnu.com/wp-content/uploads/2024/01/Parnu-linna-haldusksuse-elanike-rahulolu-turismisektoriga_uuring-2023.pdf
- Zhao, Y., Cui, X., & Guo, Y. (2022). Residents' engagement behavior in destination branding. *Sustainability*, 14(10), 5852. <https://doi.org/10.3390/su14105852>